

"85/2

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

Vén Zoltán rézmetszete C1

A címlapon Molnár Gabriella rézkarca C3

TARTALOM

Dr. Soós Imre: Molnár Gabriella

Egy csendben eltelt évfordulóról. Ötven éve grafikus Fery Antal (Dr. S. I.)
Kinos, Mirjam: Ex libris-élet Finnországban. (Ford. S. A.)

Dr. Soós Imre: Az új Dürer Terem kiállításairól

Semsey Andor: In memoriam Marie-Albert Paul Pfister, Gianni Mantero

Szászné Mara: Elhunyt Cseh Gusztáv grafikusművész

MŰHELY

Horváth Hilda: Zenei tárgyú ex librisek a századforduló éveiben Magyarországon. Az Orpheusz-mitosz

Megjegyzések egy ex librisről (S.A.)

Pellai, Enzo: Eredetiség – hitelesség. (Ford. Semsey Ágnes)

Arató Antal: „A Könyvtáros galériája” – avagy egy közhasznú kislexikon lehetőségei

KIALLÍTÁSOK

In memoriam Stettner Béla, Magyar kisgrafikák a Szovjetunióban, Nagy László Lázár, Dusán Kállay, Kékesi László, Ürmös Péter, Zdravko Zahariev

SZERVEZETI ÉLET – HÍREK

Csohány Kálmán emléke Nógrádban, Könyvtár és kisgrafika, Pályázati felhívás

KÖNYVESPOLC

Szilárdfy Zoltán, Barokk szentképek Magyarországon, Schutt-Kehrn–Wittal: Katzen-Exlibris, Mario de Filippis újabb kiadványai

LAPSZEMLE

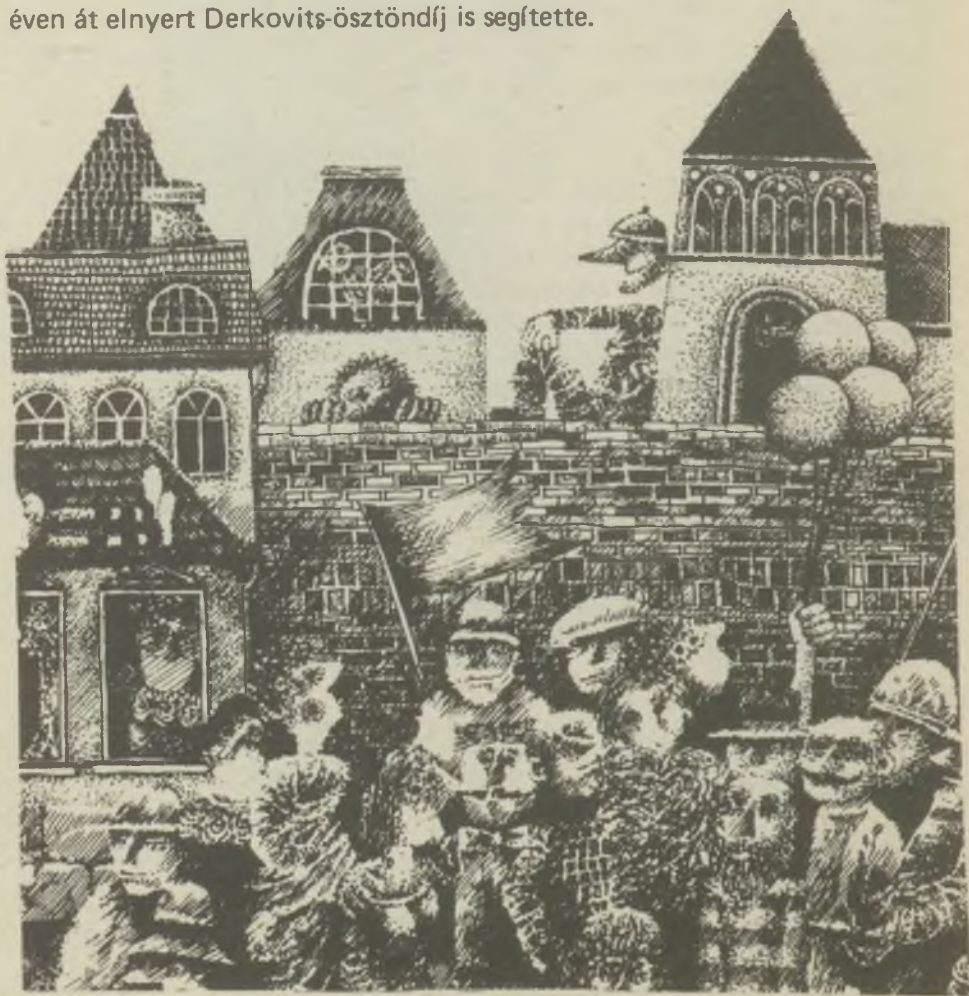
Szerkeszti: Dr. Soós Imre

Molnár Gabriella

A kortárs grafikusművészeket bemutató sorozatunkban ez alkalommal Molnár Gabriella munkásságát ismertetjük. A művésznő ugyanis az elmúlt két évtized alatt itthon és külföldön egyaránt hírnevet és tekintélyt szerzett alkotásaival nemcsak magának, hanem az egész magyar grafikai művészetnek is.

Molnár Gabriella 1940-ben született Budapesten, a Képzőművészeti Főiskolát a festő-szakon Kádár György mester irányításával 1965-ben fejezte be. Tanulmányai ellenére sem lett festő! Ma sem fest, sőt egyetlen ilyen képét sem tartja számon. A főiskola tanárai ugyanis a fiatal növekedékben a grafika iránti vonzalmat is felkeltették. Ennek kiteljesítése nyomban a főiskola elvégzése után szívós, elmélyült munkát igényelt; ebben a három éven át elnyert Derkovits-ösztöndíj is segítette.

Molnár Gabriella rézkarca C3

Főiskolás kora óta vesz részt hazai és külföldi kiállításokon. Egyéni kiállítását 1973-ban Szófiában, 1975-ben a budapesti KULTINT-ben és Kaposváron rendezték meg. 1976-ban a Nemzeti Galéria „Műhely” sorozatában állították ki alkotásait. 1978-ban Szentendrén a művelődési házban, 1984-ben Tamásiban láthatta a közönség grafikáit. A hazai és külföldi csoportkiállítások hosszú felsorolását helyszűke miatt mellőzzük, csak az elnyert jelentős díjakat említjük meg. A Fialat Képzőművészek Stúdiójának pályázati díjain kívül 1974-ben a firenzei Grafikai Biennálén elnyerte Bari város nagydíját. 1976-ban az itáliai Capri-ban rendezett metszet-triennálé bronz érmét, 1983-ban a Banska Bystricán kiírt pályázat díját szerezte meg alkotásaival. Kiemelkedő megbecsüléssel, többször fogadták már műveit az NSZK-ban, így a hamburgi Mensch Galériában és a freyburgi biennálén. Résztvevője volt a franciaországi Riom város nemzetközi nyári szalonjának és nagy közönségsikert ért el a hamburgi művészeti vásáron is.

A Képcsarnok Vállalat sokat forgatott „Művész életrajzok” című kiadványa, melynek feladata a közönség tájékoztatása, a művész munkásságát így foglalja össze: „A népművészet, népi faragások szellemét kelti életre mozgalmas fa- és linómetszeteiben”. Más méltatók műveiről szólva a művész „mesevilágát” említik vagy szürrealista „álmok” megidézésével gyanúsítják.

Molnár Gabriella mindezekkel szemben többször leszögezte már, hogy grafikái nem a mese világát és nem a folklórt keltik életre, hanem azok minden esetben valamilyen személyes, konkrét élményben gyökerező, realista alkotások. A művész emlékképek formájában megmaradó élményei sokszor évekig várnak megvalósulásukra. „Tandem” című rézkarcához például egy évekkel előbbi párizsi élmény, a találmányok kiállításán látott furcsa jármű adta. A velencei San Marco bazilikát mutató linómetszetét az egykor ott látott feketeruhás apácák emlékképe teszi hitelessé. A „Bika-vidal” című lapja is konkrét élmény eredménye: a látványon csupán az

alkotó humanitása, igazságérzete változtatott. Ezeknek a meghatározott ritus szerint lefolyó véres viadaloknak emléke Molnár Gabriellát olyan mű megalkotására ihlették, melyen végre egyszer a bika lett a győztes! Sok lapjának témájául a színház világát választja. A „Kurácsi mama”, „Színház”, „Komédiások” egy-egy előadás grafikai emlékképeinek tekinthetők. Ezen túlmenően erős személyes szálak is fűzik őt Thália birodalmához. Ugyanis férje az ismert színművész, Horesnyi László, a Madách Színház tagja.

Két évtized alatt alkotott grafikai lapjainak közel háromnegyed része linómetszet, a fennmaradó rész rézkarc. Lapjainak átlagos mérete 50x30 cm, ez azt mutatja, hogy a nagyobb méreteket kedveli. Kisgrafikát csak elvétve készített, s bár egy alkalommal ex librise lapunkban is megjelent, ezeket ma már nem vállalja. (Bízunk benne, hogy ez a cikk felhívja majd a gyűjtők figyelmét Molnár Gabriella vonzó képi világára s felkérésük alapján az életmű szellemiségébe beillő kisgrafikák születnek majd meg.)

Linómetszeteit, rézkarcait a valóság és a fantázia ötvözete, vérbő közlési kedv jellemzi. Lapjainak narratív erényeit az olasz lapokban róla megjelent nagyszámú kritika is elismeri. Figuráit szelid iróniával úgy formálja meg, hogy azok sorsával mindig közösséget vállal. Napjaink elidegenedett, a formátlanságot hirdető és a rajzi erényeket tagadó grafikai megnyilvánulásaival szemben Molnár Gabriella tudatosan vállalja a hagyományokat, építi be művészetébe az emberiség kultúrájának maradandó értékeit. Nem követi a divatot, ezért nem fognak alkotásai sohasem elavulni. Molnár Gabriella a mai magyar grafika egyik jelentős egyénisége, akinek munkásságát a kisgrafika barátainak is ismerniük kell. Életműve a magyar művészet összképét színesíti.

A művész címe: Budapest, Krisztina krt. 73. – 1016

Dr. Soós Imre

Molnár Gabriella rézkarcai C3

EGY CSENDENBEN ELTELT ÉVFORDULÓRÓL (Ötven éve grafikus Fery Antal)

Amikor ezek a sorok papírra kerülnek, már beköszöntött a nyár, 1985 nyara. Sárgul a gabona, becsukták az iskolákat és a szünyogok már köszörik fullánkjaikat a nyaralókra. A béke éveiben évtizedeken át azonos forgatókönyv szerint peregnék az év eseményei. Így volt ez bizonyára 1935-ben is, ugyancsak a nyár elején, amikor Fery Antal grafikusművész Budapesten, az Iparművészeti Főiskola grafikai szakán befejezte tanulmányait és megkapta oklevelét. Ettől az időponttól számítható grafikus pályája, mely immár ötven éve tart! Az ex libris, az alkalmi grafika egész élete során elkísérte. A Kisgrafika Barátok Körének megalakulása óta tagja, később vezetőségi tagja, egy idő óta elnöke. Kisgrafikai alkotásainak száma napjainkra meghaladta az 1770-at. Munkásságát az egész világon ismerik, nevét a külföldi gyűjtők is számontartják. Európa csaknem minden országából érkeztek már hozzá felkérések grafikák készítésére. Ezek egy része Mr. Antal-nak szólt. Boldog hazánkfia ő, akit még a keresztnevéen is „jegyeznek”!

Szólni kell ez alkalommal kiteljesedett grafikai művészetének rokon-szenves, férfias vonásairól, derűs életszemléletéről, humánus alkotói alap-állásáról, a magyar népművészet iránti, műveiben megnyilvánuló szeretetéről. Mi, kortársai, akik a KBK-ban vagy máshol vele együtt lehetünk, nap mint nap élvezhetjük derűs világszemléletét, kedves humorát, szerénységgel párosult bölcsességét.

Másfél évtizeddel ezelőtt Galambos Ferenc ezt írta róla: „Mint embernek és művésznek csak barátai vannak”. Ezek a barátok köszöntik most gondolatban e csendes évfordulón a 77 éves Fery Antalt, további jó egészséget, munkás esztendőket és megérdemelt sikereket kívánva. (Dr. S. I.)

Fery Antal fametszete X2

EX LIBRIS ÉLET FINNORSZÁGBAN

1946. december 31-én Helsinkiből és környékéről összejötte öt ex libris-barát, hogy megalapítsák a finn ex libris-egyesületet. Elnökül Viljo MARTTILA-t választották, aki az egyesület szabályzattervezetét is elkészítette. A cél az ex librisek iránti érdeklődést fenntartani és kiterjeszteni, ennek érdekében kapcsolatot teremteni a gyűjtők, művészek és más ex libris-barátok között, akik ebben a tágas országban egymástól távol laknak. Az egyesület néhány szerény kiadványt is megjelentet: az *Exlibris-Uutiset* (Ex libris-hírek) című, negyedévenként megjelenő értesítőt illusztrációkkal, érdekes bel- és külföldi témákkal, továbbá 1958 óta évente egy 10 ex librist tartalmazó mappát. Ezeket minden tag megkapja. Öt évenként az egyesület egy könyvecskét ad ki, amely a finn ex libris-életéről nyújt áttekintést.

A finn és külföldi ex librisekből több városban rendeznek kiállításokat, részben az egyesület, részben az egyes tagok kezdeményezésére. Különböző alkalmakkor előadásokat is rendeznek az ex librisek történetéről, szimbolikájáról stb. A sajtó, rádió és televízió időnként hírt ad egyes ex libris-gyűjtőkről.

Az első évben az egyesületnek 135 tagja volt, ez a szám azóta közel háromszázra emelkedett, közöttük sok a külföldi is. Az egyesület évente négy összejövetelt tart, ezek közül az egyik mindig egy hazai kirándulás. Az összejövetelek legfőbb célja az, hogy a tagok találkozhassanak egymással és cserélhessenek.

Egy, 1982-ben készült összeállítás szerint akkor mintegy 12000 ex libris volt Finnországban, azóta ez a szám mintegy kétezerrel nőtt, a pótjegyzék ebben az évben kerül kiadásra.

Az idén Kalevalánk 150 éves jubileuma alkalmával egyesületünk nyílt pályázatot hirdetett a Kalevala-Társaság részére készítendő ex librisekre. Az eredményt 1985 őszén hirdetjük ki.

Néhány éve egyesületünk tagja a F.I.S.A.E.-nek. Az utolsó 3 kongresszus alkalmával mappákat is kiadtunk, ezek az itteni művészek alkotásait mutatják be.

A legélénkebb a kapcsolatunk az észtországi, Tallinn-i egyesülettel. Egyesületünk és esetenként tagjaink is gyakran keresték fel Tallinnt. A következő ősszel ünnepeljük barátságunk 25 éves évfordulóját, ez alkalommal októberben a helsinki egyetem kiállítóhelyiségében 15 észti ex libris-művészt mutatunk be.

A külfölddel való kapcsolatunk általánosságban szerénynek mondható, költségvetésünk nem rendelkezik az ehhez szükséges anyagi fedezettel, így a nemzetközi kapcsolatok tagjaink egyéni aktivitásától függenek.

Nekem személy szerint nagy örömöm volt, hogy 1985 márciusában a szép Budapestet látogathattam. Egy magyar barátnőm megbeszélte egy találkozót Dr. Semsey Andorral, aki engem lakásán a legszívélyesebben, a magyar és finn zászlókkal fogadott. Alkalmam volt az ő különleges gyűjteményét megismerkedni és vele közös témánkról, a Kisgrafika Barátok Köre tevékenységéről elbeszélgetni. Őszintén kívánom, hogy ezt a kapcsolatot a jövőben még jobban kiszélesítsük. Ez alkalommal is köszönetet mondok Semsey Andornak és családjának, büszke vagyok arra, hogy őket megismerhettem.

A magyar ex libris-egyesületnek a legjobbakat kívánom!

Mirjam Kinos
grafikus,
a Finn Ex libris-Egyesület (SEY) alelnöke
(Oulu)

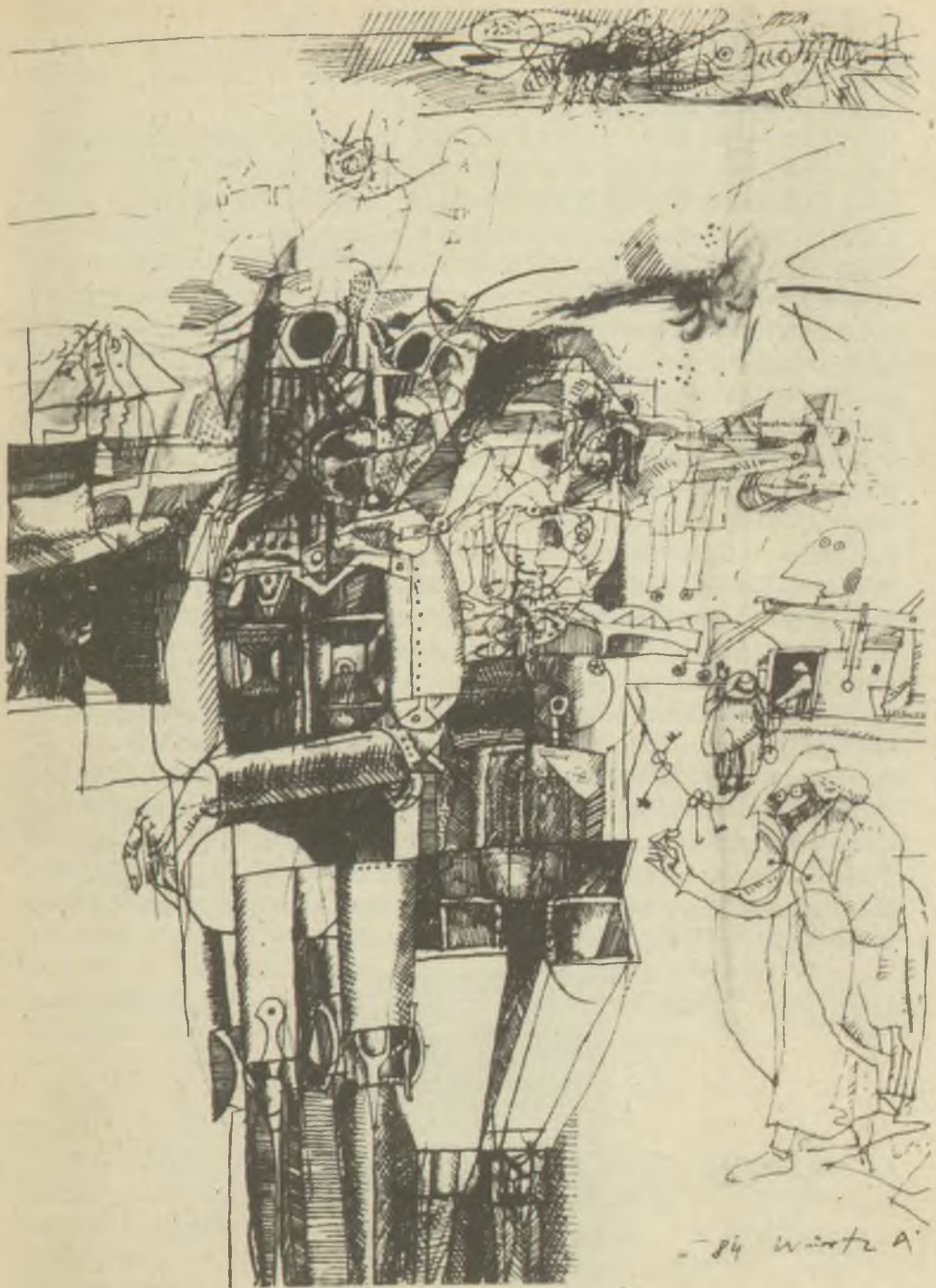

AZ ÚJ DÜRER TEREM KIÁLLÍTASAIRÓL

A budapesti Váci utcában folyó nagyszabású építkezések első ütemében, 1983 végére elkészült az az irodaház is, melynek földszintjén DÜRER TEREM néven új kiállítóhelyiséget nyitottak. A Képcsarnok Vállalat új galériája a kortárs grafikus- és szobrászművészek alkotásait kínálja a látogatóknak. Az itt bemutatott grafikák, érmek, kisplasztikák kedvező fizetési feltételekkel, részletre is megvásárolhatók. A Dürer Teremben a kereskedelmi tevékenység mellett az elmúlt két esztendő alatt több emlékezetes kiállítást is rendeztek.

Mielőtt azonban ezeket a kiállításokat ismertetnénk, szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy ez már a második Dürer Terem a fővárosban. A Képcsarnok Vállalat első ilyen nevű kiállítóterme a Bajcsy Zsilinszky út 52. szám alatt működött 1963 és 1971 között. Fennállása alatt 59 grafikai kiállítást rendezett, ezeken jelentős szerepet kapott a kisgrafika, sőt egy alkalommal a KBK művésztagejainak csoportkiállítására is sor került. (A kiállítóhelyiség történetét e sorok írója a KISGRAFIKA 1972/2 számában ismertette a „Búcsú a Dürer Teremtől” című cikkében.)

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy egy évtizednél hosszabb szünet után a grafikának ismét otthona van Budapesten. A vállalat a korábbi nemes hagyományokat kívánja folytatni, erre utal a kiállítóterem Dürer rajzoló kezét ábrázoló emblémája, mely azonos a korábbi kiállítóhelyiségével. A kiállítások eddigi sorának áttekintése is igazolja ezt a szándékot, hiszen első kiállításuk 1983 decemberében a magyar grafika immár klasszikus mesterének, GROSS ARNOLDNAK a műveit mutatta be. Ezt követte a KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR születésének évfordulójára készült grafikák

Würtz Ádám rajza

és kispasztikák bemutatója, majd KUTAS LÁSZLÓ szobrászművész egyéni kiállítása. (A művésznak az első „városvédőről”, Podmaniczky Frigyesről készült szobra a katalógus címdoldalán is szerepelt. Ez a kis szobor azóta jelképpé nőtt a köztudatban.)

BANGHA FERENC és KŐ PÁL közös kiállítása után 1984 szeptemberében CSIKSZENTMIHÁLYI RÓBERT pasztikáit és GYULAI LIVIUSZ könyvillusztrációit láthatta a közönség. Ez utóbbiak jelentőségéről a róla szóló monográfiában így nyilatkozott a művész: „A kiállítás közel sem olyan hatóerejű, mint a könyv. Márpedig az a feladatunk, hogy minél több ember életébe belopjuk a képzőművészetet: úgy látom az illusztráció, a kisgrafika területén egyre több erre a lehetőség”.

SZABOLCS PÉTER szobrászművész „Szeretet-szerelem” című tárlatával kezdődött az 1985-ös kiállítási évad. Márciusban nyílt WÜRTZ ADÁM grafikai kiállítása, mely a hónap képzőművészeti szenzációja volt. A művész az utóbbi években készült színes grafikát állította ki, s a róluk szóló méltatások azok festőiségét, a táblaképekkel vetekedő meggyőző erejét hangsúlyozták.

Az 1985-ben Érdemes művész címet kapott RÉKASSY CSABA grafikusművész és KÓTAI JÓZSEF szobrászművész közös kiállítását április hónapban nyitotta meg dr. Supka Magdolna művészettörténész. Rékassy derűs hangvételű, szelíd iróniával fűszerezett lapjai, köztük több kisgrafika, a mesterségbeli tudás „lángjegyét” is magukon viselik olyan időben, amikor egyes alkotók ennek szükségességét a maguk területén megkérdőjelezzik.

A Dürer Terem eddigi kiállításainak mérlegét igen kedvezőnek tartjuk, mert az ott látott tárlatok a magyar művészet maradandó értékeit idézték fel, s a galéria nem került a külföldi divatokat utánzó, vitatható értékű törekvések uszályába. Munkásságukat figyelemmel kísérjük és a grafikai kiállításai rendszeres méltatására törekszünk. A helyiség a kisgrafikák bemutatására is igen alkalmas, ennek a lehetőségnek kihasználása a honi ex libris gyűjtés fellendülését is elősegíthetné.

Dr. Soós Imre

König Róbert metszete X2

IN MEMORIAM

A krónikás tolla megremeg kezében. Minden búcsú fájdalmas, barátaink elhunytával a mi életünkből is letörik egy darab. A halál angyala ebben az évben széles rendet vágott és megfosztotta körünket az oly röviddel ez-előtt, jubileumi közgyűlésünk alkalmával megválasztott két örökös tiszteletbeli tagunktól.

Marie-Albert Paul PFISTER professzor, a Versailles-i és elzászi akadémiák tagja, a Becsületrend lovagja, számos kitüntetés tulajdonosa — akinek címei közé tartozik magyar barátainak megbecsülést kifejező megszólítása: Pali bácsi — 1985. március 25-én befejezte 1908-ban megkezdett földi pályafutását. Végakarátának megfelelően az általa annyira szeretett elzászi Saint-Marie-aux-Mines öreg temetőben helyezték örök nyugovóra. Többször járt hazánkban, számos művésznünk és gyűjtőnk családjához fűzték őt és feleségét baráti kötelékek. Magyarországi útjáról szól az „Egyszer volt” címmel a KBK Értesítő 1963 decemberi számában közölt írása is. Exlibrisland, Ex libris-ország — ez a kifejezés is tőle ered, összefoglalva a könyvjegyművészet határokat és nyelveket nem ismerő világát. 50 000-et meghaladó számú kisgrafikát tartalmazó gyűjteménye nem fog szétszóródni, azt még 1983-ban, halála esetére Colmar város könyvtárára hagyta, ahol minden időben hozzáférhető lesz az ex librisek barátai számára. Kifinomult ízlésű esztéta és választékos stílusú író volt, tanulmányai az ex librisek és alkalmi grafikák múltjáról, egyes területeiről, művészeiről, különböző folyóiratokban és kiadványokban jelentek meg. Magyar barátainak francia és német szövegű írásait is szívesen fésülte át és tette közlésre alkalmassá. A szépirodalmat is művelte, elzászi lévén versei és prózai írásai Schiller nyelvén szólaltak meg. A nemzetközi kongresszusok rendszeres résztvevője volt, utóljára Luganóban találkozhattunk vele. Amióta egészségi állapota már megnehezítette számára az utazást, az ex libris-élet eseményeit továbbra is élénk figyelemmel kísérte és Versailles-i otthonában mindig a legnagyobb szeretettel fogadta az őt felkereső művészeket és gyűjtőket. Barátunk volt, emlékét szeretettel őrizzük.

Gianni MANTERO építész-doktor 1985. május 30-án bekövetkezett halálával az ex libris-világ minden idők legkiemelkedőbb egyéniségét veszítette el. Nemcsak a világ egyik legnagyobb (ha ugyan nem a legnagyobb) gyűjteményének tulajdonosa, biztos értékítélettel rendelkező műbarát, avatott tollú szakíró, de a művészek pártfogója is volt, közülük többen találtak nála támaszt a háború nehéz éveiben. Mindezek a körülmények

méltóvá tennék nevét a megörökítésre, de van egy történelmi jelentőségű ténykedése is: ő valósította meg a nemzetközi ex libris-kongresszusok szervezését, majd ennek betetőzéseként az Ex libris-barát Egyesületek Nemzetközi Szövetségének, a F.I.S.A.E.-nek a megalapítását. Születési évfordulói az ex libris-világ családi ünnepei voltak. Nyolcvanadik születésnapjára 1977-ben Albert Collart bevezetésével egy harminc ex librist tartalmazó mappát adtak ki, ebben négy magyar művész szerepelt és ezek közül három már megelőzte az ünnepeltet . . .

Mantero doktor még 1928-ban kérte fel Bruno da Osimot, hogy készítsen számára egy könyvjegyet. Azóta személyes ex libriseinek száma meghaladta az ezerszázat! Lelkesítette a művészeket, az ő közreműködése tette lehetővé, hogy a világ megismerje Marangoni, Tramontin, Uboldi, Zetti és annyi más művészt, hogy csak az olaszokat említsük. Ő kezdeményezte az olasz ex libris-egyesület, a Bianco e Nero Ex Libris megalakulását, de a nemzeti szempontokon túlmenőleg távolabbi horizontokat keresett, megvalósította az országhatárok, nyelvek és ideológiák megkötésein felülemelkedő, a szépet és jót egyaránt szerető emberek egymásra találását. Könyvjegyein gyakran találkozunk két, személyére olyannyira jellemző jelmondatával. Az egyik: „Et sub Marte artifex” azt akarta kifejezni, hogy a háborúban mint magasrangú mérnökkari tiszt nem a rombolás, hanem az építés eszményét szolgálta, de talán még jellemzőbb a másik: „Semper sitio” – Mindig szomjúhozom . . . Élete végéig, különösen szeretett felesége, Gheri halála óta minden energiáját gyűjteménye rendezésére fordította és e sorok írója tanúsíthatja, hogy nem is oly régen Stettner Béla hiányzó alkotásait próbálta összegyűjteni és szorgalmazta Kass János alkotásjegyzékének összeállítását . . .

Amíg a jövőben beszélnek vagy írnak ex librisekről, Gianni Mantero neve soha nem halványodó fénnel fog világítani!

Semsey Andor

König Róbert metszete X3

ELHUNYT CSEH GUSZTÁV GRAFIKUSMŰVÉSZ

Életének ötvenegyedik évében, június 19-én meghalt Cseh Gusztáv „kolozsvári képíró”. Lapunk többször méltatta munkásságát; legutóbbi számunkban ismertettük az erdélyi jeles házakról készült sorozatának budapesti bemutatóját. Ezt, valamint a *Hatvan főember* című, korábban készült portrészorozatot egy újabbal akarta kiegészíteni, majd egy hármaskönyvben megjelentetni. E szép tervek már nem válhattak valóra, ám bizonyosak vagyunk abban, hogy e kivételes tehetségű művész a nagyközönség előtt talán kevésbé ismert ex libriseinek számbavételé, akár katalógusban, kismonográfiában történő bemutatása valamilyen módon pótolná a már soha meg nem születő harmadik, negyedik és további könyvek hiányát. E jó lehetőségre utalnak a Kritérium Galéria sorozatban Cseh Gusztávról megjelent füzet illusztrációi, melyek között 14 ex libris reprodukcióját találjuk.

Benkő Samu szerint a nagy tehetségű grafikus „... az időt és tért *történelmileg* érzékelte. Nyitott szemmel és kitárulkozó szívvel fogadott magába mindent, amit a nagyvilág és szülőföld sok százados fejlődése rendjén értékben felhalmozott, és tanulságul elébe rakott”. A gyökerek mélyek voltak: Cseh Gusztáv édesapja grafikus-tanár volt, ő pedig a kolozsvári főiskolán végzett. A termékeny esztendők múlásával a munkaigényes rézkarc lett fő kifejezési formája, mint azt Kántor Lajos is megállapítja. Míves nagy- és kisgrafikáit hazájában és külföldön is többször kiállították. Többször járt külföldi tanulmányúton, szívesen utazott, de mindig boldogan tért haza kolozsvári otthonába, meghitt családjá körébe.

Nehéz belenyugodni, hogy már soha nem lehetünk a vendégei, s csillogó szemmel sem mosolyog ránk és a világra. Fájdalom, hogy ex librist sem kérhetünk tőle többé... Körünk tagjai nevében búcsúzunk Cseh Gusztávtól.

EX LIBRIS
ILYÉS
ISTVÁN

Szászné Mara

MŰHELY

ZENEI TÁRGYÚ EX LIBRISEK A SZÁZADFORDULÓ ÉVEIBEN MAGYARORSZÁGON

Az Orpheusz-mitosz

Az ex libris-művészet Magyarországon – mint Európa-szerte mindenütt – virágkorát élte a századfordulón. A szecesszió föllendítette a könyvművészetet és a vele kapcsolatos összes művészeti ágat, így az ex librisek iránti érdeklődés is megnövekedett.

Magyarországon az Iparművészeti Múzeum 1903-ban megrendezte az első hazai ex libris-kiállítást, 1906-ban az Országos Gyermekvédő Liga Tárlatán láthattak az érdeklődők számos ex librist. Különösen föllelkesítette a művészeket és a gyűjtőket a Szent György Céh 1913-ban megnyílt kiállítása és A Gyűjtő ex libris-különszáma ugyanebből az évből.

A szecesszió a századfordulón az ex librisek jellemző stílusa, ám a realista művek száma is jelentős. A korábbi címeres ex libriseket fölváltotta és kiszorította az egyént központba helyező, a tulajdonos foglalkozását, tulajdonságait, lelki világát, szenvedélyeit, gondolatait, világszemléletét ábrázoló ex libris, mely abban a korban született, amikor az individuum szerepe jelentőssé vált.

A zene szeretete, a zene iránti rajongás gyakran az egyébként is művészetkedvelő ex libris-megrendelők jellemző tulajdonsága.

Az ó- és középkortól kezdve a zenét isteni eredetűnek és a legtökéletesebb művészetnek tartották, mely rendkívüli hatalommal bír és mindenk fölött áll.

A zenével összeforrt Orpheus alakja. A köré szövődött mitosz-világ képi megörökítése és egyáltalán a mitológiai téma meglehetősen ritka, de előfordul a századfordulós ex libriseken. Orpheus, aki leszállt az alvilágba,

17

hogy kedvesét, Eurydikét a zene erejével megszabadítsa Hádész birodalmától, a világegyetem összhangját szimbolizálja. Az ókeresztény művészetben gyakran ábrázolták történetét, majd alakja beépült a keresztény ikonográfiába, mint Dávid király és Krisztus előképe, csodatevő énekének ereje vetekszik Krisztus szellemi hatalmával. Kalliopé múzsa lantos gyermekét Apollón tanította muzsikálni, héthúrú lanton játszani. A II–IV. században mintegy öt festmény maradt fenn, mely alvilági útját örökítette meg, előkészítve a föltámadás szimbolikus ábrázolását. A XV–XVI. században a pogány csodalantos figurája a zene földöntúli hatalmának jelképévé lett.

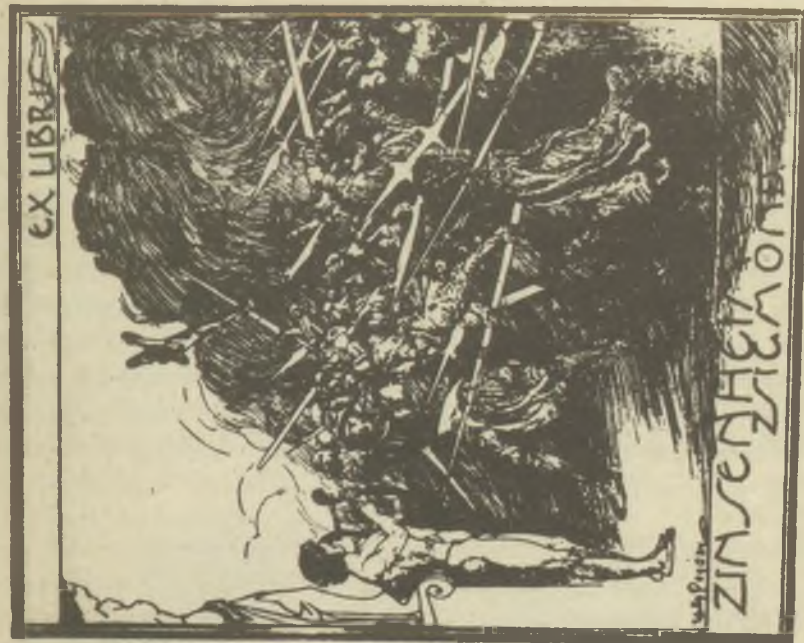
A XIX–XX. század fordulóján a történetet ábrázoló művek száma egyre kevesebb, profanizálódik a téma, lefoszlik róla minden isteni, illetve vallásos szimbolika, ellenben lényét sokáig megőrzik és földézik a gyakran fölbukkanó szárnyas vagy szárny nélküli ifjú férfiak, sokszor aktok, akik odaadón játszanak hangszerükön, főképpen lanton.

Orpheus történetét (Orpheus az alvilágban) egyetlen ex libris örökíti meg, *Örkényi István* (1886–1957) készítette Tóthfalussy Margit számára. A görög sisakos Orpheus lantját pengeti, a tavon távol Kharon, az alvilági hajós csontváz képében csónakázik. A sötét tónusú ábrázolásból az alakok alig vehetők ki, a rajzoló félelmetes alvilági hangulatot teremt, a morbiditást hangsúlyozza, az ember és a zene szinte elveszik a sötétségben. A mindent legyőző zene, amit kifejez az Orpheus-mitosz, háttérbe szorul, mintegy az eredeti legenda a visszájára fordul; csakis a századforduló szorongással teli légkörében születhetett meg ez a mű.

Az Orpheus-téma átköltött, modernizált, új földolgozása látható azon az ex librisen, amelyet *Ágoston Ernő* (1889–1957) készített Dr. Varga F. részére. A történeti valóságtól, a történeti hűségtől elszakad a kép, de ugyanakkor a két szereplő és a köztük levő kapcsolat az eredeti mitoszt sugallja. A tenger közepén, sziklacsúcson álló női akt felé csónak orrán álló férfi közeledik, kezében hangszerrel – alakja Orpheust idézi. A téma, a mitosz profanizálódik, sőt megváltozik, átalakul, de lényege megmarad, a zene továbbra is hatalom. Nem a szereplőkön kívülálló uralom ellen lép föl – amint előbb láttuk, hogy Hádész ellen ágál –, hanem az emberek közti kapcsolatok, érzelmek kifejezője, lefejtve róla minden vallásos vonás, isteni eredet.

Már az antikvitásban a zene egyik fontos jellemzője a gyönyör kifejezése, a profán muzsika érzelmeket közvetít. A zene, az orpheusi zene legősibb funkciója a rossz szellemek elűzése, a bűbánat gyógyítása. A szellem szférájában a zene és gyógyítás összefonódik, mágikus ereje van a muzsikának. E két funkció (a zene mágikus erejű és érzelmeket tolmácsol) fonódik össze *Pogány Willynek* (1852–1956) azon az ex librisén, amelyen Orpheus és Vénus együtt láthatók, amint harcosokkal szállnak szembe; a zene és a szépség fegyverével szinte megbabonázzák a sokaságot.

Újból megjegyezhetjük, hogy a zene nemcsak hatalmas erő, hanem az érzelmek kifejezésének egyik módja, eszköze. A zene, a szerelem és a szépség együtt óriási hatalom és egymással sokszorosán összefonódik, akár Orpheust tekintjük, akár Vénust. Orpheus szerelmével és érzelmeit tükröző zenéjével akarta visszaszerezni kedvesét a sötét alvilágból; a szerelem istennőjének is szimboluma a zene, az asztrológia szerint Vénus gyermekei a zenészek és a szerelmesek.

Orpheus él tovább az ifjú, hangszeren játszó szárnyas géniuszok és szárny nélküli fiatalok figurájában. Attributumukkal, az isteni eredetűnek vélt húros hangszerrel a kezükben a mértéket, harmóniát, értelmet fejezik ki, de a zenei szárnyalást, a profán zenei örömet, természetes érzéki bájt éppúgy sugallmazzák.

(Ld.: *Éder Gyula* (1875–1945): Schlesinger Gizella, Benczur Vilmos részére és *Rozsnyai Kálmán* (1874–1948): Martos Ferenc részére készített ex libriseit.)

A milói Vénus több ex librisen előfordul, kifejezi az antikvitás iránti csodálattal teli tiszteletet, a szépség előtti hódolatot és a vágyakozást, a nosztalgiát egy letűnt, távolbavesző kor csodaszép emlékei után. Sokféle és sokrétű asszociációt sejtet, amikor látjuk a szépség istennőjének szobrát számos tárgy mellett, melyek a szépséget, a művészetet, dicsőséget és zenét jelképezik. (*Hazay Aladár* Schnitzer Mór részére készített ex librisén Vénus mellett kották, a művészet címerpajzsa, lant, babérkoszorú, rózsák díszlenek.)

A fentiekben a századfordulós magyar ex libris művészetet tematikai szempontból kezdtük vizsgálni, a zenei témájú ex libriseket kezdtük el elemezni. A zene a képzőművészet nyelvén nehezen megközelíthető: ábrázolásában kétféle utat jelölhetünk meg. Egyrészt a zenével összefüggő mitosz-legenda történetének ábrázolásáról, a képzőművészet nyelvére történő lefordításáról, elsősorban epikus jellegű fölfogásról lehet szó.

A másik lehetőség: a jelek, jelképek sokasága, rendszere. A századok folyamán számos olyan jel kialakult az emberi kultúrában, mely közvetett módon képes utalni a zenére, helyettesíti, de nem pótolja azt. A közismertté vált, sokszor elcsépelet jelek újjakkal bővültek, vagy más-más kompozícióban különféle értelmet sugalltak.

Mennyiben fejez ki új tartalmat az Orpheus mitosz századfordulós ábrázolása, a korábbi századokhoz képest?

Egyrészt megőrzi a századok hagyományát: a zene a hatalom és az érzelmek kifejezője. Ugyanakkor a téma profanizálódott: kifejezi a kor emberének lelki világát – szorongásos állapotát éppúgy, mint nosztalgiáját –, elvágyódását egy elmúlt kor iránt.

Horváth Hilda

múzeológus, Iparművészeti Múzeum

MEGJEGYZÉS EGY EX LIBRISRŐL

Ebben az évben ünnepli a budapesti tudományegyetem fennállásának 350. évfordulóját. Az alapító Pázmány Péter képmását FERY ANTAL örökítette meg egy újévi lapon, amelyet előző számunkban közöltünk. Ezúttal a Nagyszombatról Budára helyezett egyetem 1780 körül készített ex librisét mutatjuk be, amelyet Binder János Fülöp metszett rézbe. A Budán működő rézmetsző Pozsonyban született 1735 körül és Budán halt meg 1811-ben. Rézmetsző műhelye korában vezető szerepet játszott. Az ex libris Apollót ábrázolja a tudományok és művészetek szimbólumaival. A kezében tartott címer már szerepelt 1483-ban, egy, a konstanzi zsinatról szóló német könyvben, mint az óbudai egyetem címere. Ez az egyetem a 16. század első felében megszűnt, de a címert Mária Terézia, névbetűivel kiegészítve a budai egyetemnek adományozta és azt a budapesti tudományegyetem 1948-ig használta. Az említett óbudai egyetemi címer reprodukciója a Magyar Művelődéstörténet (Budapest, é. n.) 2. kötetének 431. lapján található. (S. A.)

EREDETISÉG – HITELESSÉG

Kis eszmefuttatásomban csak a második világháború utáni idők ex libriseivel foglalkozom.

Az ex libris, amikor már nem ragasztják be a könyvbe, hanem gyűjtik, elveszti első, tulajdonost tanúsító funkcióját, ugyanakkor újakat nyer. Ezek közül a legfontosabb az, hogy művészi alkotás. A lapokon mindenkor megnyilatkozik az alkotó, a technika, a kor, az esztétikai élmény, valamint az eredetiség kérdése. Az értékítélet, éppen a sok összetevő miatt szubjektív is lehet, ezzel szemben az eredetiség tekintetében csak a szubjektív adatokra kellene támaszkodnunk. A valóság azonban rendszerint más, kevésbé világos. Jelen írásommal olyan vitát szeretnék indítani művészek és gyűjtők között, mely végül is korrektebbé tenné kapcsolatukat és javítaná az ex librisek színvonalát. Tehát eredetiség vagy hitelesség tekintetében különböző helyzetek adódhatnak. Nézzünk meg néhányat közülük:

1. Az ex librist a művész nyomtatta és ceruzával szignálta, gyakran minden levonatot így erősít meg. Ez az ex libris minden bizonnyal eredeti, művészi nyomat.
2. Az ex librist a művész nyomtatta, de nem szignálta ceruzával. Sokszor azonban a dúc van jelezve oly módon, hogy valamennyi nyomat az alkotónak tulajdonítható. Ez is eredeti, művészi nyomat. A hiányzó kézi szignó magasabb példányszámot feltételeztet, vagy a művész egyéb szándékát.
3. Az ex libris tulajdonosának birtokában van a dúc, aki saját elhatározásából újranyomatja azt. Ez az utánnyomás már kikerül a művész ellenőrzése alól, gyakran gyengébb minőségű a nem megfelelő papíros és festék miatt, jogtalan és így nem eredeti. A művésznek meg kellene akadályozni ezeket a manipulációkat, áthúzva a dúcot, vagy kitörölve a dúcba vésett szignót, amikor azt átengedi a tulajdonosnak. A gyűjtőknek nem kellene ilyen példányokat gyűjteményükbe elfogadni.
4. Az ex librist a művész eredeti technikával készítette el, de azt a tulajdonos fotomechanikai úton reprodukáltatja és nyomtatja. Ez az ex libris hamis, nincs semmiféle értéke, meg kellene semmisíteni, vagy visszaküldeni annak a gyűjtőnek, aki azt cserélni akarja.
5. A művész ex libris céljára készített egy rajzot és azt nyomdai úton sokszorosítják. Ez az ex libris nem eredeti művészi nyomat, hiszen a művész részéről nincsen rajta semmiféle közvetlen beavatkozás, ebből a szempontból tehát nincs értéke, mégis hiteles, mert nem hamisítás vagy jogtalanság gyümölcse. Értéke ilyenkor más tényezőktől függ: tematika, esztétikai megjelenés stb.

A fenti esetekben számos olyan probléma tükröződik, amelyek kisgrafikák esztétikai értékén és a művész hírnevén túlmenően magát az ex libris-

művészet megbecsülését is károsíthatják. Nem helyes jogtalanul sokszorozni vagy hamisítani nyomatokat csak azért, hogy alacsony áron nagyobb csereanyaghoz jussunk. Mindez nem szolgálja jól a gyűjtemény gyarapodását, akadályozza a gyűjtés elterjedését és elidegeníti a művészeket az ex libristól. Inkább kívánatosabb, hogy valamivel kevesebb művész szerepeljen saját listánkon és gyűjteményünkben, mint az általam kifogásolt gyakorlatot fenntartani és ezzel újabb félreértéseket előidézni. Úgy vélem, hogy az ex libris-egyesületeknek kellene állást foglalni ebben a kérdésben úgy, hogy kiadványaikhoz csak eredeti ex libriseket mellékelnek, a nem hiteles reprodukciókat pedig csak szövegillusztrációnak használják. Tudom, hogy nem mondtam el mindent, azt sem tökéletesen, várom az észrevételeket és hozzászólásokat.

Enzo Pellai
(Somma Lombardo)

Deák Ferenc rézkarca C3

A KÖNYVTÁROS GALÉRIÁJA – AVAGY EGY KÖZHASZNÚ KISLEXIKON LEHETŐSÉGEI

A Könyvtáros című folyóirat az 1977. évi májusi számától kezdődően *A Könyvtáros galériája* címmel indított állandó rovatot. Azóta minden lapszám egy teljes oldalon egy-egy hazai vagy külföldi grafikusművészt mutat be. Elsősorban a könyvtől elválaszthatatlan ex libris-művészet, kisgrafika jelesebb vagy kevésbé ismert alkotóit. A cikkek szerzői a kisgrafika olyan avatott ismerőjei, mint Galambos Ferenc és Semsey Andor vagy művészetkritikusok, művészettörténészek, mint Ecsery Elemér, P. Szűcs Julianna, Végvári Lajos stb. Nemcsak az alkotók életútjának, munkásságának tárgyyszerű leírását adják, hanem megismertetnek művészi kifejező eszközeik sajátosságaival is. Egy-egy lapszám mintegy 15 illusztrációt is közöl. A cikksorozat természetesen nemcsak a könyvtárosok, hanem a grafika minden barátja számára kínál sokoldalú tájékoztatói lehetőséget, forrásmunkát. Az ismertetett művészek száma 1985-ben megközelítette már a százat, a sorozat akár egy később kiadásra kerülő alkalmi kislexikon lehetőségeit is magában hordozza. Ám amíg ennek megvalósítására sor kerül, érdemes számbavennünk az eddig bemutatott alkotókat, annál is inkább, mert ez a folyóirat minden könyvtárban könnyen hozzáférhető. A következőkben közöljük azoknak a művészeknek a nevét, akiket a Könyvtáros az 1977. évi 5. számától az 1985. évi 6. számáig bemutatott. (Megemlítjük, hogy az 1984. évi 9. szám a szerencsi múzeum ex libris gyűjteményét, az 1985. évi 4. szám Tóth Julianna festményeit mutatja be. Perei Zoltánról két cikk is megjelent, az 1980. évi a grafikusművész portré-metszeteit ismerteti.)

Arató Antal

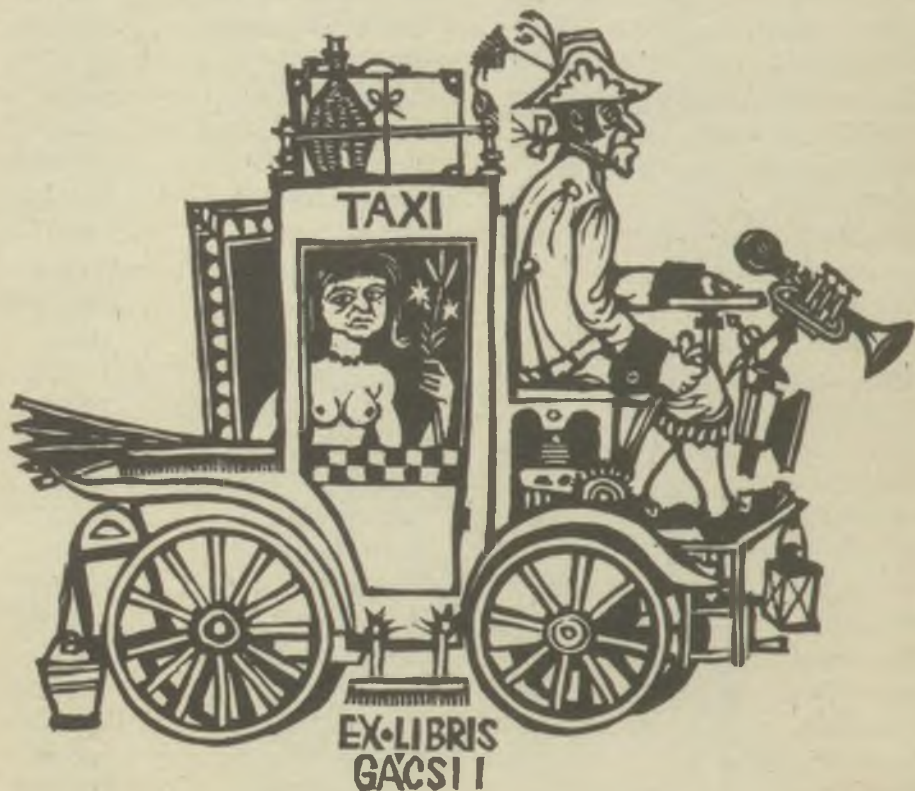
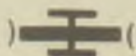
BÁLVÁNYOS Huba
Bábu – fametszet X2

A KÖNYVTÁROSBAN BEMUTATOTT GRAFIKUMMŰVÉSZEK
(1977. 5. sz. – 1985. 6. sz.)

Almásy Aladár	1983/7	Kiss Terézia	1979/9
Andruskó Károly	1977/9	Kopasz Márta	1977/12
Banga Ferenc	1980/7	Korolozsvszki András	1984/2
Bálványos Huba	1983/4	Kósa Bálint	1978/11
Benedek Péter	1985/5	Kovács Géza	1983/5
Bognár Zsolt	1979/5	Kőhegyi Gyula	1978/1
Bordás Ferenc	1979/1	Lacza Márta	1985/6
Buday György	1977/9	T.László Anna	1980/4
Csiby Mihály	1981/1	Lenkey Zoltán	1982/10
Csutak Levente	1980/6	Lepp, Lembit	1981/4
Dániel Viktor	1981/4	M. Makkai Piroska	1981/7
Decsi Ilona	1983/8	Meskó Anna—Póka György	1980/8
Diskay Lenke	1978/8	Miklosovits László	1984/6
Divi, Oriol M.	1983/11	Molnár Dénes	1985/2
Dluhopolszky László	1981/6	Moskál Tibor	1982/11
Engel Tevan István	1981/6	Nagy Árpád Dániel	1978/9
Eskulits Endre	1984/12	Nagy László Lázár	1978/12
Feledy Gyula	1983/6	Nechánszky József	1980/3
Fery Antal	1977/8	Németh Nándor	1981/11
Ganczaugh Miklós	1985/3	Papp Gyula	1984/7
Gácsi Mihály	1979/3	Papp György	1980/9
Gál Dezső	1984/4	Papp Oszkár	1984/3
Gonda Zoltán	1979/7	Perei Zoltán	1977/6, 1980/5
Gross Arnold	1983/2	Pituk József Viktorián	1984/1
Hajagos Imre	1983/10	Plugor Sándor	1981/5
Haranghy Jenő	1981/10	Póka György—Meskó Anna	1980/8
Hernádi Paula	1985/1	Raszler Károly	1982/12
Horváth Anna	1980/11	Reich Károly	1981/3
Imets László	1979/2	Révész Napsugár	1981/2
Imre Lajos	1979/12	Sáros András Miklós	1981/9
Józsa János	1978/6	Somogyi Győző	1981/1
Kaján Tibor	1980/1	Sós Zsigmond	1984/10
Kass János	1981/12	Sterbenz Károly	1978/2
Karancsi Sándor	1978/5	Stettner Béla	1977/5
Kékesi László	1979/4	Szabados Árpád	1981/3
Kéri Imre	1983/3	Gy. Szabó Béla	1980/10
M. Kiss József	1978/4	Szász Endre	1983/9

Székely, Pierre	1983/12	Tyhanovics, Jevgenyij	1979/11
Szemethy Imre	1981/9	Upitis, Peteris	1981/8
Szilágyi Imre	1978/10	Varga Nándor Lajos	1977/7
Szuskiewicz, Józef	1981/8	Várkonyi Károly	1978/3
Takács Dezső	1981/7	Varsányi Pál	1978/7
Tamás Pál	1981/2	Vecserka Zsolt	1979/10
Tavaszy Noémi	1977/11	Vén Zoltán	1983/1
Tellingner István	1978/8	Vertel József	1980/2
Torró Vilmos	1981/5	Viola József	1984/11
Tóth Rózsa	1980/12	Würtz Ádám	1984/2
Trojan Mariann József	1979/6	Zoltán Mária Flóra	1984/5

Gácsi Mihály metszete X3

KIALLÍTÁSOK

IN MEMORIAM STETTNER BÉLA

1985. június 12-én a FÉSZEK művészklubban emlékezett körünk volt művészeti vezetőjére a kisgrafikagyűjtők, a barátok és művésztársak meghitt csoportja. A kamarakiállítás – amelyet König Róbert grafikusművész nyitott meg – természetesen csak vázlatos bepillantásra nyújtott lehetőséget Stettner Béla életművébe. Am a kiállított lapok így is felidéztek és megerősítették a jelenlevők fájdalmát és szomorú egymásrautaltságát: egyedülálló művész, barát távozott körünkéből. Drámai vagy éppen dévajkodó, humoros kompozíció; ex libriseinek, emléklapjainak figurái – hiszen mindezek elválaszthatatlanok Stettner Béla sokszínű személyiségétől – egyaránt felidéztek a feledhetetlen barát képét: indulatait vagy magába forduló tűnődéseit, az alkotói láztól fűtött s másokat is mindig valamilyen tevékenységre sarkalló gesztusait... Amilyen Ő az életében volt, valójában azt őrzik, folytatják grafikái: meg-megújuló erővel győznek meg az értelmes élet bizonyágáról, teremtenek hitet, harmóniát kétségeink, lemondásaink között. Ezt érezhettük – akár magabiztos és fölényes üzenetként is – a kiállításon ez alkalommal először bemutatott és már súlyos betegen készített utolsó metszetein is. Nem búcsúzunk, búcsúzhatunk tehát Stettner Bélától, hanem őrizzük Őt és művészetét magunk és mások számára, magunk és mások boldogulására.

Ezt szolgálja majd a Kisgrafika Barátok Körének kiadásában közeljövőben megjelenő *In memoriam Stettner Béla* című emlékmappa is. A művésztársak, barátok és tisztelők által a mappa számára készített grafikákat szintén megtekinthették az érdeklődők a tárlaton. E lapok bemutatására – a mappa megjelenését követően – a Kisgrafika következő számában kerül sor. (*Arató Antal*)

MAGYAR KISGRAFIKÁK A SZOVJETUNIÓBAN

A Szovjet Könyvbarátok Szövetsége és a Szovjet-Magyar Baráti Társaság a moszkvai ex libris gyűjtők klubjában rendezett kiállítást a modern magyar kisgrafikákból. A hazánk fasizmus alóli felszabadulásának 40. évfordulójára szervezett tárlaton Apollon és Alekszandr Csernovij gyűjteményében található lapokat mutatták be. Az illusztrált meghívó DRAHOS ISTVÁN, FERY ANTAL és MENYHÁRT JÓZSEF egy-egy ex librisét tartalmazza.

A Magyar Népköztársaság moszkvai nagykövetségén – szintén hazánk felszabadulásának évfordulójához kapcsolódva – „Ex librisek Magyarországról” címmel rendeztek kiállítást. A kiállítás rendezője a magyar gyűjtők régi ismerőse és barátja, GERMAN RATNER grafikusművész volt. Gyűjteményéből BORDÁS FERENC, DISKAY LENKE, DRAHOS ISTVÁN, FERY ANTAL, STETTNER BÉLA munkáit mutatták be a kiállításon. Ő metszette linóba a kiállítás kétnyelvű meghívóját. A meghívó nemzeti lobogónk színeit idézi.

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR

Az idei ünnepi könyvhét egyik jelentős eseménye volt Nagy László Lázár jászberényi kiállítása. A városi könyvtár és a Hűtőgépgyár Munkás és Ifjúsági Klubja által szervezett tárlaton mintegy 260 ex librist, alkalmi kisgrafikát és – mintegy érdekes bepillantást nyújtva az alkotó kevésbé közismert egyéb munkásságába – jónéhány tusrajzot, akvarellt tekinthettek meg az érdeklődők. A tárlatot dr. Losonci Miklós művészettörténész nyitotta meg és méltatta a Vasárnapi Hírekben: „Nagy László Lázár művészete gyönyörködtet, felismerésekhez vezet, ismereteket nyújt. Egy-egy lapja művelődéstörténeti emlékeztet is jelent, vizuális krónika fontos eseményekről, mely a jelennek, jövőnek sugároz fontos üzeneteket” – írja többek között. A kiállítás érdeme, hogy, bár az alkotó egész munkásságát reprezentáló gyűjteményt mutatott be, nem törekedett az életmű időrendi áttekintésére, hanem a kisgrafikákon megjelenő azonos vagy hasonló motívumok szerint csoportosította anyagát. A virágokat, műemlékeket, portrékat stb. ábrázoló lapok együttes megtekintése sajátos módon hívta fel a figyelmet Nagy László Lázár kifejezőképességének változásaira, sokoldalúságára.

A kiállításra – több, eredeti dűcről nyomtatott illusztrációt is tartalmazó – katalógus jelent meg: bevezetőjében Galambos Ferenc mutatja be, elemzi Nagy László Lázár munkásságát.

Nagy László Lázár kisgrafikáiból rendezett kiállítást a Budapesti Híradástechnikai Vállalat (XI., Fehérvári út 70.) szakszervezeti könyvtára. A tárlatot 1985. május 31-én, az ünnepi könyvhét első napján nyitották meg.

(A. A.)

DUSÁN KÁLLAY

DUSÁN KÁLLAY szlovák grafikusművész kiállítását a budapesti Cseh-szlovák Kultúra Népköztársaság-úti kiállító helyiségében rendezték meg 1985 májusában. A szlovák kisgrafika az utóbbi évtizedekben hatalmas lépésekkel zárkózott fel az európai grafikusművészet élvonalához, bizonyosság erre a malborki, lódzi és egyéb nemzetközi tárlatok. A Pozsonyban, 1948-ban született *Dusan Kállay* rézkarc és fametszetű képgrafikáival mutatkozott be fővárosunkban. Nagyméretű, szürrealista elemekkel átszótt rézkarcait az aprólékos, részletező megoldás mellett átfogó szemlélet jellemzi. Ezeket az erényeket kisgrafikáiba is érvényesíti, amelyekből ez alkalommal szép sorozatot mutatott be. (Ex libris Jesolo, Fr. Nedelnik, Rödel, Cauti stb.) A képgrafikákkal együtt történő kiállításuk ezúttal is dokumentálja, hogy az ex libris-művészet csak méreteit tekintve „kis művészet”, igazi művész ezen a területen is tud nagyot alkotni. (S. A.)

KÉKESI LÁSZLÓ

1985 májusában a Pilishegyi Állami Gazdaságban mutatta be bélyegterveit és ex libriseit, amelyeknek fő témái a természet, a szép női test és a magyar népművészet. Június 5-én pedig a budapesti II. ker. Tanács VB Marcibányi-téri Művelődési Központjában a Szarvas Város Baráti Körének képzőművész alkotóival közösen állította ki műveit. A szarvasi művészek rangos sora bizonyítja azok egészséges lokálpatriotizmusát, akiknek sorában méltó helyet foglal el művésznünk is. (S. A.)

KÉKESI László
Kodály emléklap

linómetszet X3

ÜRMÖS PÉTER

A győri városi könyvtár galériája mutatta be ez év áprilisában Ürmös Péter grafikáit. Ürmös Péter 1978-ban végezte el a pécsi Tanárképző Főiskola rajz-szakát, jelenleg a Magyar Hirdetőnél kiállítás-tervező. Linómetszetei, rézkarcai és litográfiái – amelyek között több kisgrafikát is találunk – egyaránt tükrözik alkotójuk irodalmi (Ady, Kafka, Dosztojevszkij, Krudy stb.) élményeit, valamint a mai világunkról, hétköznapjainkról kialakult véleményeit. A tárlaton a kiállító nagyapjának, Ürmös Péter festő- és grafikusművésznek (1879–1925) néhány grafikáját is megtekinthették az érdeklődők. A kiállításra a győri városi könyvtár – számos illusztrációt tartalmazó – katalógust jelentetett meg. (A. A.)

ZDRAVKO ZAHARIEV

A budapesti Bolgár Kulturális és Tájékoztató Központ gyakran rendez színvonalas, jelentős képzőművészeti kiállításokat, ahol olykor magyar, többnyire azonban bolgár művészek mutatkoznak be, vagy adnak ízelítőt újabb munkáikból.

Legutóbb *Zdravko Zahariev* bolgár grafikusművész kiállítását tekinthették meg itt az érdeklődők, aki a mai bolgár művészet egyik jelentős, igen eredeti tehetségű képviselője. Bulgária északkeleti részén, Szliven városban született 1937-ben. Szófiában végezte a Képzőművészeti Főiskolát, jelenleg az ősi és festői Plovdivban, a művészek városában él. Sokoldalú tehetség: elsősorban grafikus. Nagyobb méretű lapok mellett ex libriseket is készített – ezért is hívjuk fel rá a kisgrafika barátainak figyelmét –, ám foglalkozik könyvek illusztrálásával, művészi tervezésével és szerkesztésével, valamint televíziós díszleteket is tervez.

Egyéni módon és erőteljesen építi művészetébe a bolgárt népművészet ősi, eredeti motívumait, annak sajátos elemeit és hangulatát, de építkezik a középkori bolgár ikonfestészetnek és a 19. századi bolgár nemzeti újjászületés korának jellegzetes, gazdag eszköztárából is. Mindez saját látásmódján és tehetségén átszűrve teremt izgalmasan modern, mégis megnyugtatóan ősi esztétikai élményt.

Zdravko Zahariev 1965-től számos hazai tárlaton vett már részt, de sok külföldi kiállításon is bemutatkozott; többek között Moszkvában, Bécsben, Rómában, Athénben, Münchenben, s most Budapesten. Eddig kilenc önálló kiállítása volt, rendszeresen szerepel a nemzetközi grafikai és ex libris biennálékon.

Munkássága arra is felhívja a figyelmet, hogy jó lehetőségek adódnak arra, hogy a magyar kisgrafikabarátok szorosabb kapcsolatot alakítsanak ki a bolgár grafikusokkal, gyűjtőkkel.

Király Zoltán

Az ősök árnya I. X2

Az ősök árnya II. X2

CSOHÁNY KÁLMÁN EMLÉKE NÓGRÁDBAN

1985. június 22-én rendezte meg éves közgyűlését a Pásztón 1983-ban megalakult Csohány Baráti Kör. Az egyesületként működő társaság az 1980-ban elhunyt és szülővárosában, Pásztón eltemetett Csohány Kálmán grafikusművész emlékének ápolását tűzte ki céljául. Többek között képzőművészeti galéria létesítését is tervbevették. Ennek alapját még életében, 70 alkotásának felajánlásával Csohány Kálmán vetette meg. Ugyancsak ő gyűjtötte össze erre a célra a kortárs művészek alkotásait is. A jelenleg már 300-nál több darabból álló gyűjtemény a város műemléki központjában, a 18. században épült egykori cisztercita kolostorban talál majd végleges helyet.

A júniusi közgyűlésen Faludi Sándor titkár azt a tervet is ismertette, mely Csohány Kálmán szülőházának rendbetételére és ott grafikai alkotóműhely kialakítására vonatkozik.

A Csohány Baráti Körnek eredményes munkálkodást kívánunk! Tevékenységüket érdeklődéssel kísérvük. A körrel való kapcsolat a jövőben annál is inkább szoros lesz, mert szerkesztő-bizottságunk egy tagja az említett közgyűlésen részt vett és azóta tagja a pásztóiak Csohány Baráti Körének.

(Dr. S. I.)

Könyvtár és kisgrafika

A szolnoki Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár alapításának 50. évfordulójára PAPP GYÖRGY grafikusművész készített ex librist. Ugyancsak az évfordulóra jelentette meg a könyvtár a névadójáról, Verseggy Ferencről készült portrékat bemutató ízléses füzetet. A reprodukciók között találjuk GÁCSI MIHÁLY linómetszetét, PATAY MIHÁLY és FERY ANTAL fametszetét. Nemzeti könyvtárunk, az Országos Széchényi Könyvtár új, Budavári Palotában lévő épületének átadására FERY ANTAL készített kétszínnyomatú emléklapot. Az eredeti dúcra nyomtatott grafikákat a megnyitó ünnepség résztvevői kapták meg. Az idei könyvhéten ünnepelte a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szakszervezeti könyvtárhálózat fennállásának 25. évfordulóját. Az ünnepségeken a könyvtárhálózat munkatársai KÖNIG RÓBERT szitanyomatát kapták. A 100 példányban készült, számozott és aláírt grafikát jól egészíti ki az évfordulóra utaló nyomtatott szöveg.

A Baranyai Könyvtáros 1985. évi 1. számának Könyv és művészet rovatában terjedelmes cikk jelent meg az ex librisről. Szerzője, MENDŐL ZSUZSANNA értő áttekintést nyújt az ex libris történetéről, részletesen utal a hazai gyűjtők tevékenységére is, Napjaink kisgrafikai művészetét szemlélve, gyűjtők és megrendelők számára egyaránt megszívlelendő véleménynek ad hangot: „A technikai lehetőségek bővülése s az előállítás olcsósága azonban nem kedvez a színvonalnak; a megrendelő személyi korlátai vagy a kivitel igénytelensége, ügyetlensége, olykor a motívumok halmozása némiképp kompromittálta az ex libris, a kisgrafika műfaját”. A csereforgalomban lévő lapok bizonyos részét szemlélve igazat kell adnunk e sorok írójának. A cikkből örömmel értesültünk arról, hogy MARTYN FERENC a Baranya Megyei Könyvtárnak átengedte egyik alkotását embléma, illetve ex libris felhasználására. (A. A.)

Papp György ex librise

ROZANITS TIBOR: Madarak – linómetszet X3

ROZANITS Tibor
Szobor a kertben
negatív rézkarc C3

PÁLYÁZAT

A belgiumi CEUTERICK nyomdavállalat pályázatot írt ki megadott témájú ex librisek készítésére. Ezen bármely ország művésze résztvehet.

A téma: A K Ö N Y V . Ez több szempontból megközelíthető, mint pl. a könyvgyűjtés, nyomdaművészet, könyvkötés, olvasás stb.

Minden pályaművön a lap tulajdonosának neve és az „ex libris” szó vagy vele egyenértékű fogalom szerepeljen. Bármilyen grafikai technika megengedett, de a pályamű legnagyobb mérete ne haladja meg a 12 cm-t. Egy pályázó legfeljebb 3 ex librisrel vehet részt, ezek 2-2 példányban küldendők be a következő címre:

CEUTERICK
Brusselsestraat 153
B-3000 LEUVEN — Belgique

Minden lap hátoldalára az alábbiakat kérik rávezetni: A művész neve, postacíme, születési dátuma. A lap tulajdonosának neve, a grafika technikája és az elkészülés éve.

Beküldési határidő: 1986. május 1.

A beküldött munkák a pályázatot kiíró nyomdavállalat tulajdonába kerülnek, mely azokat reprodukálhatja is, de el nem adhatja.

Az első díj: 15.000 belga frank. A két második díj: 10.000 BF, a három különdíj 5.000 belga frank. A belga szakemberekből álló zsüri fenntartja magának a jogot, hogy megossza a díjakat, vagy megfelelő színvonal hiánya esetén azokat ne adja ki.

Az eredményt a zsüri 1986. júniusában fogja nyilvánosságra hozni.

A nyerteseket levélben értesítik. A beküldött alkotások legjavát 1986. novemberében az Antwerpeni Könyvvásáron fogják kiállítani.

A pályázaton való részvétel azt jelenti, hogy a pályázó elfogadta a fenti szabályokat.

Pályázati felhívás

A francia ex libris-egyesület az 1986. évre nemzetközi ex libris pályázatot írt ki. A pályázat témája: A ZENE. Célja, hogy az ex librisre a figyelmet ez úton is felhívja. Ezért a pályaműveken az EX LIBRIS szavaknak, vagy ezzel egyenértékű fogalomnak és a tulajdonos nevének szerepelnie kell. A lap legnagyobb mérete nem haladhatja meg a 130 millimétert. Csak az erre az alkalomra készült lapokat veszik figyelembe és a pályázaton a világ bármelyik művésze részt vehet. Egy alkotó legfeljebb három (3) lapot küldhet be, a lapok bármilyen grafikai technikával készülhetnek. A pályázatra készített művet öt (5) példányban kell beküldeni 1986. március 1-ig beérkezően az alábbi címre:

Didier KOWALIK
Concours international A.F.C.E.L.
Rue du Général Leclerc
F – 88450 VINCEY (France)

A küldeményt ajánlva kell postára adni. A beküldött grafikák hátlapjára egy betűt és egy számot kell felírni. Ugyanennek a jelzésnek kell szerepelnie a csatolt, lezárt borítékon is, amelynek egy – a pályázó nevét, címét és a lapok technikáját ismertető – leírást is kell tartalmaznia.

A zsüri döntése alapján történik a díjak odaítélése. Az I. díj: 2.500, a II. díj: 2.000, a III. díj: 1.500 francia frank. A díjnyertes lapok alkotóit az egyesület elnöke levélben értesíti, de az eredményt az L'EX LIBRIS FRANCAIS is közölni fogja. A beküldött valamennyi mű a francia ex libris egyesület, az A.F.C.E.L. tulajdona lesz, mely jogosult azoknak publikálására is. Aki a pályázatra munkát küldött be, ez azt jelenti, hogy a pályázó feltétel nélkül elfogadta a fentiekben ismertetett szabályokat.

– A XXI. Nemzetközi Exlibris Kongresszus 1986. augusztus 6–9. között lesz a hollandiai Utrecht-ben a F.I.S.A.E. rendezésében. A programot, valamint a jelentkezés feltételeit lapunk következő számában ismertetjük teljes terjedelemben.

König Róbert metszete X2

– Az idei, csehszlovák Exlibris seregszemle Opavában lesz, október 12-13-án. Mestsky dum kultury PB. SSPE. Nádrazni okruh 27. Opava.

– A pécsi Ságvári Endre Művelődési Ház és a Kisgrafika Barátok Klubja ex libris és kisgrafikai kiállítást rendezett májusban a Romániában élő magyar grafikusok – Torró Vilmos, Miklós János, Karancsi Sándor, Kósa Bálint – műveiből.

– Gisella Kohl német grafikus – aki a pécsi Grafikai műhely ösztöndíjasa – augusztusban a POTE kisgalériában rendezett kiállításon mutatkozott be a magyar grafika barátainak.

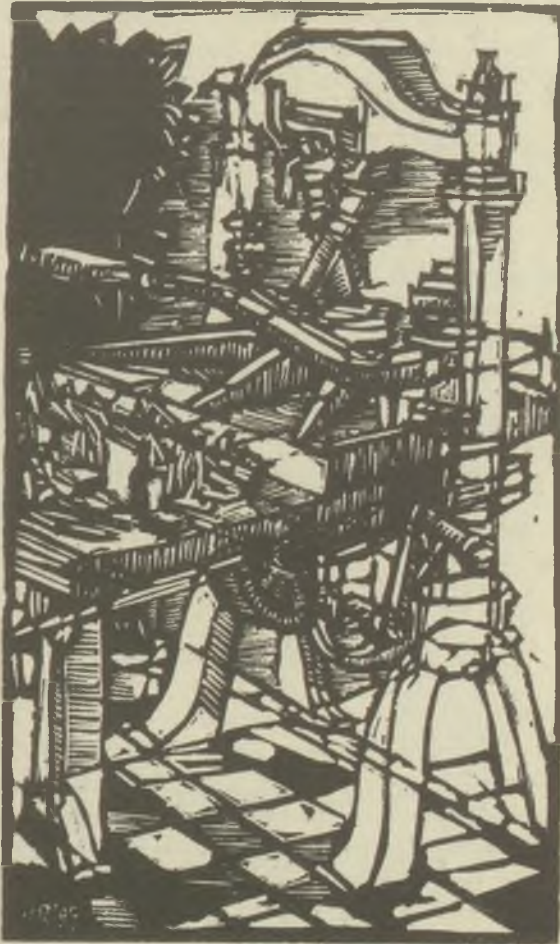
– Hajdúszoboszlón a Művelődési Központban Meskó Anna és Póka György pedagógus képzőművészek munkáiból nyílt kiállítás 1985. augusztus 8-án.

– Tavasz Noémi festő-grafikus munkáit a csákvári Kossuth Művelődési Házban mutatta be. A kiállítást dr. Losonci Miklós művészettörténész nyitotta meg.

– Kiricsi Ernő festményeit láthattuk a BKV Művelődési Házában, ahol a megnyitón a BKV dalárdája adott kedves műsort a megnyitó közönségének.

Munkatársainkhoz!

A szerkesztés megkönnyítése érdekében kérjük újabb és régebbi munkatársainkat, hogy a kéziratokat hármassal, egy oldalon 26 sorra gópelve s mintegy 2,5 cm-es kétoldali lapszélrel hagyva küldjék meg. Kérjük vidéki tagjainkat, hogy a megyei hírlapokban vagy egyéb helyi kiadványokban megjelent, kisgrafikai vonatkozású közleményeket juttassák el a szerkesztőségbe.

König Róbert metszete X2

KÖNYVESPOLC

SZILÁRDFY Zoltán: Barokk szentképek Magyarországon. Corvina: 44 l., 48 fekete-fehér és XVI. színes képpel. 23,5x17 cm.

A kis méretű „ájtatossági képek”, amelyekkel a magyar szakirodalomban Csatkay Endre is foglalkozott (MEGE értesítő, 1942, 1943), nemcsak méreteikben, de technikában, szimbolikában is közel állanak a kisgrafikákhoz. Nem illusztrációk, bár egyesek könyvben is megjelentek (Cserei Farkas imakönyve, Bécs, 1749). zarándokhelyeken osztogatott emléklapok is vannak közöttük. Legtöbbször rézmetszetű technikával készültek, alkotóik sokszor ismeretlenek, de az ismertek között megtalálhatjuk a régi magyar ex librisek több művelőjét is, így a budai Binder János Fülöpöt, a pozsonyi Zeller Sebestyént, az orosházi Czetter Sámuel, valamint a bécsiek között Thomas Bohacz-ot. Binder műhelyéből került ki az Enderle József részére készült újévi lap is. A könyv tartalmaz bevezető tanulmányával és gazdag illusztrációs anyaggal művelődéstörténetünk egy aránylag kevésbé ismert területére világít be. (S. A.)

SCHUTT—KEHM, Elke—VITTAL, Claus: Katzen-Exlibris. Wiesbaden, 1984, 16. l., 45 t., 20x14 cm.

Az 500 példányban megjelent kiadvány bevezetője a macskák és az emberek kapcsolatának történetéről szól. Ezt követi 45 önálló lap, amely — kétoldalas nyomással — 90 ex librist mutat be. Az alkotók — régebbiek és újabbak — az európai ex libris művészet ismert és kevésbé ismert művelői. Hazánkat Bartha Ernő, Drahos István, Menyhárt József és a tévesen lengyelnek jelzett Meskó Anna—Póka György művészpár képviseli. E mappában is kísért a tematikus gyűjtemények átka: hogy minél gazdagabb legyen a gyűjtemény, gyengébb alkotásokat is közöl, ám a kötet jelentősebb részét jó művek teszik ki. (S. A.)

Mario de Filippis újabb kiadványai

MARIO DE FILIPPIS arezzoi (Olaszország) gyűjtő kiadói tevékenységének és szervező munkájának számos eredményével találkozhattunk az elmúlt évtizedben. Ezúttal újabb kiadványait mutatjuk be. A cortonai XXII. Mostra-Mercato Nazionale del Mobile Antico 1984-i kiállítási katalógusában cikke jelent meg „„Gli ex libris: illustri sconosciuti” (Az ex librisek: nevezetes ismeretlenek) címmel, amelyet különnyomat formájában is megjelentetett. A 12 oldalas füzet ír az ex librisek történetéről, fajtáiról, a gyűjtők kongresszusairól és közli neves személyek ex libriseit. Ilyen ismeretterjesztő, kis terjedelmű írás — amely népszerű módon vezetné be az érdeklődőket ebbe a különös világba —, nálunk is elkelne.

Mario de Filippis gyakran ad ki kis méretű ex libris mappákat. Magyar vonatkozású Tóth Rózsa mappája, amely Mario és Giulia De Filippis részére készült 6 könyvjegyét

tartalmazza, azonos, szecessziós ízü keretben. *Remo Wolf* ismert olasz művész mappájának címe: „Anagrammando . . .” Ez egy sorozat első része, *Alda Failoni* bevezetésével. A humoros hangvételű 9 fametszet a kiadó nevére készült és nevének betűit felcserélve a legkülönbözőbb témák felvetésére ad lehetőséget. *Jana Severinová* cseh-szlovák grafikusművésznő mappájának „Petit fleur” (Kis virág) a címe. Az 1960-ban született és általunk még nem ismert grafikust a *Mario De Filippis* mutatja be. A 11 kerek formátumú, virágokat ábrázoló ex libris mindegyikét irodalmi idézetek kísérik. – A kiadó válogatása nem mindig a legszerencsésebb, de tagadhatatlan, hogy az ex librisek népszerűsítése terén nagy eredményeket ér el. (S. A.)

Vén Zoltán rézmetszete C1

LAPSZEMLE

Szerkeszti: Dr. Soós Imre

EXLIBRIS WERELD – 1984/4. szám

Ezzel a számmal az 1957-ben megindított holland folyóirat a 27. évfolyamát fejezte be. Az utolsó nyolc évfolyam tartalomjegyzéke ebben a lappéldányban látott napvilágot. Ebből megállapíthatjuk, hogy egyetlen magyar művészről sem írtak ezekben az években. Az illusztrációk között is mindössze négy magyar név (Búzás, Gál, Molnár, Vén) szerepel 1-1 ex libris-sel. — A. H. SAALTINK (1887–1968) holland ex libris-művész méltatása mellett 43 darabból álló alkotásjegyzékét közlik.

EXLIBRIS WERELD – 1985/1. szám

A lap szerkesztőjét, JAN RHEBERGEN-t köszönti 70. születésnapja alkalmából J. SOUVEREIN. Ebben a lapban olvastunk először a legközelebbi, 21. nemzetközi ex libris-kongresszusról, melyet 1986. augusztus 8. és 12. között rendeznek meg a hollandiai Utrechtben.

GRAPHIA – 93. szám

A Sint Niklaas-ban a „Színházművészet” témájára kiírt pályázatra 30 ország 418 művésze 1037 ex librist küldött be. LUC VAN DEN BRIELE cikkéből megtudjuk, hogy az anyag 40%-a volt művészileg és tartalmilag megfelelő. Sok „ál ex libris” is előfordult: pl. Ex libris Schiller. Az egyes grafikai technikákra kiírt díjakat a következők nyerték: Rézkarc: ANNEKE KUYPER (holland), fametszet: JEAN MARCEL BERTRAND (francia), litográfia: MILAN ERAZM (csehszlovák). Különdíjakat nyertek: MARC MARIENE és PETER BOSTELS (belga), OLEG KARPOVICH (szovjet) és JAN MELUS (belga). — JEF ARRAS terjedelmes cikke a belga ex libris történetének egy regényes korszakára vet fényt. Nagybátyja, JOZEF ARRAS 1914-ben, mint katona, Belgium német megszállása idején Angliába menekült. A Folkstone felé tartó hajón megismerkedett JULIES FONTAYNE (1878–1964) neves belga grafikus-sal, aki öt évig tartó angliai tartózkodásuk alatt számos ex librist készített részére. A cikk nemcsak ezeket, hanem a művész valamennyi ex librisét részletesen elemzi és képbemutatja. — Egy másik cikk a Brügge városban 1984-ben rendezett ex libris kiállításról számol be. A W. COOPMAN által rendezett tárlatot 2.200 fő látogatta meg, köztük 451 tanuló 35 tanár kíséretében. A látogatás eredményeként három iskola az ex librist tanulmányi programjába is felvette. (Úgy látszik, nem féltek, hogy mit szól ehhez a minisztérium?) Brügge város egyébként a csipkeveréséről is nevezetes. A világon először itt készítették csipkéből ex librist! A lap a két alkotás fényképét is bemutatja.

Végül arról értesíti a lap olvasóit, hogy 1986. május 1-i határidővel a CEUTERICK belga nyomdavállalat ex libris pályázatot írt ki A KÖNYV témájú lapokra. A kiírással együtt, példaként, hat korábbi kisgrafika képét is közli a Graphia. Ezek között szerepel Fery Antal 1982-ben készült Gutenberg lapja is. A pályázat feltételeit a 32. oldalon közöljük.

L'EX LIBRIS FRANCAIS – 47. évfolyam, 154. szám

A lap 1985. évi első száma SEMSEY ANDOR francia nyelvű cikkét közli a magyar címeres ex librisekről. A szerző bevezetesként elmondja, hogy az európai könyvjegyekhez hasonlóan az első magyar ex librisek is címeresek voltak. Hazánkban először a 16. században elszórtan jelennek meg az ilyen könyvjegyek, számuk a 17. századtól egyre növekedik. A régi magyar ex libriseknek az 1900. év előtti ilyen lapokat tekintjük, s ide soroljuk a történelmi Magyarország egész területén készült alkotásokat. A cikk írója ezek közül ötöt mutat be azzal a szándékkal, hogy kiterjedt elemzés helyett e könyvjegyek jellemző tulajdonságaira és kultúrtörténeti hátterére rámutasson. A török-magyar harcok korára utal az első illusztráció, Farádi Vörös Ferencnek a 18. század végén készült könyvtári jegye. (Ezzel kapcsolatban arról is említés történik, hogy régi könyvjegyeinken nem az „ex libris” megjelölést, hanem rendszerint a „... könyvtárból” szó latin megfelelőjét használják.) A török hódoltság miatt sokáig Nagyszombatban székelő esztergomi érsekség nagyszámú könyvjegye közül a 18. század végéről származik Görgei Márton lapja, címerében kitépett, gyökeres fácskát tartó „vademberrel”. Ezen a könyvjegyben már szerepel annak a rendjelnek ábrázolása is, melyet Mária Terézia 1777-ben adományozott az érsekségnek. Így a jelvény kormeghatározó is: a lap csak a fenti időpont után készülhetett.

A harmadik közölt könyvjegy a Pálos rend budapesti könyvtárának tulajdonmegjelölésére szolgált. A címer közepén csőrében kenyeret tartó holló látható: a hagyomány szerint ez a madár táplálta Szent Pált a pusztában. 1781-ből származik a budai egyetem könyvjegye, mely Apollót a tudományt jelképező eszközök körében, az egyetem címerével ábrázolja.

A cikk illusztrációinak sora az egyik legszebb magyar könyvjegy bemutatásával végződik. Ezt 1800 körül metszette rézbe Tzettner Sámuel. A lap Teleki Sámuel gróf részére készült, aki a Marosvásárhelyen ma is működő Teleki-Bolyai Könyvtár alapítója. A francia ex libris-barátok lapja igen sokszor foglalkozik Európa címeres ex libriseinek történetével, így az olvasók sokszor, sok szép ilyen lapot láthattak. SEMSEY ANDOR nagy tárgyismerettel és tiszteletreméltó tömörséggel megírt cikke méltóképpen helyezte el a régi magyar ex libris „névjegyét” az igényes francia közvélemény asztalán.

J. M. BERTRAND, fiatal francia grafikus egy fametszete a közelmúltban St. Niklaas pályázatán az első díjat nyerte el. A lap közli ennek képét és az alkotó meglehetősen bőbeszédű írását saját alkotómódszeréről. Nincs jó véleménye a kortársakról. „Megengedhetetlen – írja –, hogy mai nagy grafikusok műanyag metszeteiket fametszetnek kiáltják ki.” A díjnyertes lap tulajdonosa is szót kap és egy egész oldalon meséli az alkotóval kialakult személyes kapcsolatát. Mindez az üresjárat az illusztrációkkal együtt hét oldalon át tart, de a nyolcadikat sem ússza meg az olvasó meghökkenés nélkül. Itt egy francia alkotó mutatja be saját nevére készült „ezoterikus” ex librisét, mely egy négyzetbe rajzolt két körből és az azokba rajzolt egyenlőszárú keresztből áll. A művész elmondja, hogy az egyik kör isteni eredetű, elérhetetlen a halandók számára. A kereszt a druidák jele. A további motívumokról is hasonló szellemű méltatás olvasható, s mindez nem a tréfa, hanem a tudósi komolykodás jegyében. A lap többi részében lapszemlét, híreket olvashatunk. Itt írunk lapunk 1984/3. számáról is, kiemelve azt a nagy veszteséget, melyet Körünknek „a kitűnő művész, Stettner Béla” elvesztése jelentett.

MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. – 1985. évi 1. szám

A lapból megtudjuk, hogy az osztrák ex libris-egyesület új évkönyve 1985. májusában megjelent. A 150 oldalas szövegrész mellett 13 darab eredeti rézkarcot és egyéb grafikákat tartalmazó kiadvány ára 385 osztrák schilling. Itt említjük meg, hogy az osztrák egyesület évi tagdíja 1985-ben belföldiek számára 150, külföldiek számára pedig 170 schilling. Az olvasó ez alkalommal is áttekintést kap Európa ex libris-életéről: 6 kiállításról írnak, 26 ex libris-újság ismertetését közlik. Ehhez a számhoz mellékeltek az osztrák egyesület tagnévsorát is, melyből kitűnik, hogy 22 ausztriai könyvtár, tudományos intézmény fizet elő a lapra, tagja az egyesületnek. Ezek között a világhírű Albertina, az Oktatási Minisztérium, az Osztrák Nemzeti Bank, a Képzőművészeti Főiskola is szerepel.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. – 1985. évfolyam 2. szám

Beszámolót olvashatunk az NSzK gyűjtőinek Konstanz-ban, májusban megtartott találkozójáról. A vezetőség meglegevéssel állapította meg, hogy egyesületük taglétszáma egy év alatt 10%-kal emelkedett. A találkozón részt vett Ariano Fiorentino olasz gyűjtő is, akivel dr. N. NECHWATEL készített interjút. Az „Ex libris királyának” is nevezett gyűjtő elmondta, hogy százezres nagyságrendű kisgrafika-gyűjteményét személye mellett egy igazgató, két irattáros és három idegen nyelvű levelező gondozza. A beérkezett új lapokat videóra veszik, adataikat számítógépbe táplálják . . . (Ennyi csodálatos dolognak még a leghiszékenyebb olvasó sem dől be. Visszalapozva kiderül: az interjút a szerző sci-fi satírának szánta.)

HELMUT ARNDT a holland Exlibriskring keretében folyó kisgrafikai árverések számszerű eredményeit foglalja össze. Kimutatja, hogy egy-egy neves holland mester ex librisét darabonként átlag milyen összegért lehetett megszerezni. Az árak 1 DM-től 67 DM-ig terjednek. Magyar vonatkozású érdekessége is van a cikknek: a szerző boldogan említi, hogy a Drahos István alkotásaiból álló, 51 darabos fametszetű gyűjteményt 1.06 nyugatnémet márka darabonkénti áron sikerült megszereznie. — Híreik között a Pécssett rendezett német ex libris kiállításról olvashatunk, melyet januárban saját gyűjteményéből Kovács József rendezett.

OBVESTILA – 75. szám

A Ljubljanában megjelent, négyoldalas lap ez alkalommal igen szűkszavú: három helyi hírt közöl csupán és ismerteti a grafikai technikák nemzetközi jelzéseit.

OBVESTILA – 77. szám

A szlovén egyesület lapjának ez a száma tartalmaz ismeretterjesztő programról ad hírt. E szerint 1985. első két hónapjában előadást hallanak a gyűjtők Szlovénia víz-eséseiről, egy bábművész munkásságáról és az elnök, Jaro Dolar amerikai útiélményeiről.

OBVESTILA – 78. szám

A szlovén ex libris-egyesület 1985. február 22-én tartotta meg éves közgyűlését. A vezetőségválasztáskor nem történt változás. Így továbbra is JARO DOLAR az elnök. Alelnök: LEON KOPORC, a titkár RAJKO PAVLOVEC. — Celje város múzeuma most 100 esztendő. A jubileum alkalmából japán grafikai kiállítást nyitottak.

OBVESTILA – 79. szám

Ez a szám 1985 áprilisában jelen meg; ismerteti az egyesület három nyári, jugoszláviai kirándulásának tervét.

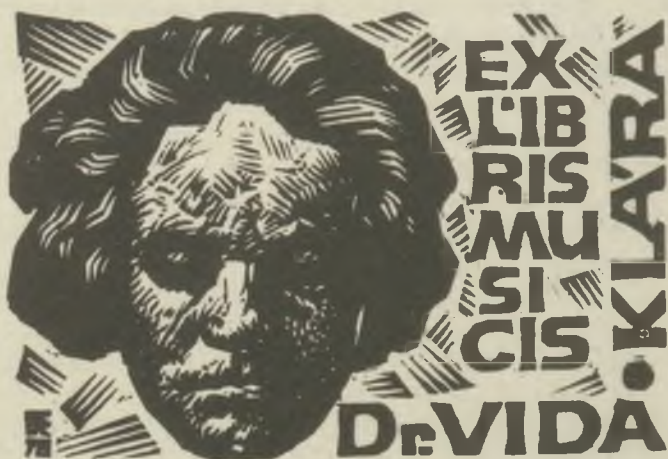
UUTISET EXLIBRIS – 1985. március 31.

A finn ex libris-egyesület, a SEY, a Kalevala 150. évfordulójára pályázatot írt ki nemzeti eposzuk motívumait tartalmazó kisgrafikák készítésére. A pályaművek beküldési határideje 1985. május 31-e volt. A hírrovtból megtudjuk, hogy a Svéd Exlibris Egyesület most ünnepelte 50. születésnapját.

* * *

A Mozgó Világ 1985/3. száma Gyárfás Péter beszélgetését közli Müller Árpáddal „Az agy bekebelezte az ügyes kezét” címmel. Különösen figyelemreméltóak MÜLLER ÁRPÁD-nak a grafikával és az ex librisekkel kapcsolatos szavai: „... Dürerből indultam ki. Szerintem csakis a dűneri, rembrandti, goyai úton lehet elkezdeni a grafikát... régebben nagyon élveztem az ex librist. Most is szeretem, mint grafikát, de nem mint ex librist.” Gyárfás kérdésére: A műfajjal van bajod? – így felel: „Igen. Meg a gyűjtőkkel és az alkotókkal. Minden a pénz körül forog. A gyűjtők gyorsan és sokat akarnak gyűjteni. Voltam néhány kongresszuson, ahol találkoztam gyűjtőkkel. Próbáltam nekik elmagyarázni, hogy ne mennyiséget gyűjtsenek, hanem minőséget. Mert olyan szintre degradálódott az egész, hogy egy rézmetszetért két fametszetet adnak”. A beszélgetés számos érdekes adatot közöl Müller Árpád tanulmányairól, festészeti és grafikai problémáiról, minket értelemszerűen az ex librisekkel kapcsolatos kérdések fogtak meg. Elkelve egy kiadós párbeszéd művészek és gyűjtők között... (S.A.)

Romániai folyóiratok ex libris-írásai 1984-ben: GÁBOR DÉNES a Bukarestben megjelenő *Művelődés* 1985. 1. számában „Grafika és festészet szimbiózisa” címmel ír ÁRKOSSY ISTVÁN művészetéről. A festő és grafikusművész 1943-ban született Kolozsvárott, számos könyv tipográfiai tervezése és illusztrálása fűződik a nevéhez. Ex libriseit gyűjtőink jól ismerik és szeretik. Remélhetőleg sor kerül behatóbb ismeretetésre is. TAKÁCS GÁBOR a *Korunk* 4. számában közöl írást „Az ex librisről, könyveink díszéről”, rövid tájékoztatást adva annak történetéről, technikájáról. ÁBRAHÁM LÁSZLÓ a román nyelvű *Biblioteca* 1984. 1. számában ír a gyűjtésről. (S. A.)

Fery Antal fametszete X2

Új tagok — Neue Mitglieder — Membres nouveaux

Bauer János	Pécs Enyezd u. 7. I. 6.
Hosszú Béla	Cluj-Napoca str. Józsa Béla 14. R. 3400
Kacsányi Pál	Cegléd Széchenyi u. 41. II. 2700
Kálló Györgyné	Szeged Juhász Gy. u. 11. 6721
Miklós János	Beius str..Pandurilor nr. 45. R. 3600
Miskolci Városi Könyvtár dr. Nagy Béla	Miskolc Déryné u. 5. 3525 Loc. Odorhieu-Sec. Str. Constructorilor 2. R. 4150
Oltvai Ferencné	Szeged Bocskai u. 7. 6721
Papp Lászlóné	Szeged Sirály u. 16. 6727
Rác József	Budapest Landler Jenő u. 40. II. 10. 1078
Rohonyi Gyuláné dr. Sellei Józsefné	Szeged Odessza krt. 36. IX. 62. 6726 Pécs Nagyvárad u. 26. 7623
<u>Solti László</u>	<u>Pécs Ady Endre u. 74. 7625</u>
<u>Varga Antal</u>	<u>Pécs Toldy Miklós u. 8. 7621</u>

Cserelistára ez ideig a pécsi csoport tagjai, valamint egy budapesti tagtársunk jelentkezett. Felhívjuk a tagok figyelmét, hogy folyamatos listát csak jelentkezések esetén tudunk közölni.

Cserelista — Tauschliste — Liste d'échange

Seregély József, Budapest, Árpád fejedelem u. 68. VI. 24. — 1036

X—2 Drahos lapja, bármilyen lapra cseréli.

Bárdy Ilona, Pécs, Petőfi u. 48. — 7623

Csak belföldi lapokat gyűjt. X—2 Drahos 1 db, valamint duplumait cseréli.

Huszágh Mária, Häsiveg 230. B/6 Ap. 1. — 5050 Erlinsbach, Svájc.

P—6, P—7 saját készítésű lapjait cseréli bármire.

Kovács József, Pécs, Mórícz Zs. tér 3. II. 18. — 7622

C—2 H. Barakonyi K. 1 db, Vén Zoltán 1 db

X—2/2 Fery A. 3 db, B. Kulhmann (NSzK) 1 db, Andruskó K. (Jug.) 3 db

X—2 Fery A. 2 db, Nagy L. L. 5 db, Takács D. 2 db. Várkonyi K.

2 db, Sós Zs. 1 db, P. Upitis 1 db, Andruskó (Jug.) 2 db, Karancsi S. (R.) 2 db, M. E. Leboroni (It.) 1 db

X—3/2 Tavaszy N. 1 db, K. Baumgartner (Svájc) 1 db, Andruskó 2 db.

X—3 Varga A. 3 db, Korda B. 3 db, Stettner B. 2 db, Ürmös P. 2 db, Takács D. 4 db, Tavaszy N. 2 db, Bánsági A. 1 db, dr. Hoós E. 4 db, Torró V. (R.) 1 db, Miklós J. (R.) 1 db

P-1 Szatyor Gy 1 db, Kertes K. J. 10 db.

Technikára és tematikára tekintet nélkül minden bel- és külföldi ex librist, alkalmi grafikát gyűjt.

dr. Lehmann Antal, Pécs, Tolbuchin u. 172.- 7628

X-2 Andruskó K. (Jug.) 1 db, Menyhárt 1 db, Nagy L. L. 1 db, Takács D. 1 db, Várkonyi K. 1 db.

P-1 Saját készítésű lapjait cseréli bel- és külföldi lapokkal.

Ságvári Endre Műv. Ház Kisgrafika Barátok Klubja, Pécs, Hajnóczy u. 41. -7633

Címereket, szobrokat, városok nevezetességeit és portrékat ábrázoló grafikákat cserél.

Szilágyi Géza, Abaliget, Kossuth L. u. 20. - 7678

C-2 Kékesi L. 1 db

X-3 Takács D. 2 db és duplum anyagából cserél mindent.

dr. Tardos Mária, Babarc, Béke u. 49. - 7757

X-2 Fery A. 1 db, Menyhárt J. 1 db, Moskál T. 1 db, P. Upitis 1 db, Nagy L. L. 1 db

X-3 Takács D. 3 db

X-6 Varga A. 1 db

Elsősorban virágmotívumot, orvosi tárgyú, de minden bel- és külföldi ex librist és kisgrafikát gyűjt.

Varga Antal, Pécs, Toldi Miklós u. 8.

X-6, P-1 saját készítésű lapjait és duplumait cseréli minden bel- és külföldi lapra.

Szökőcs Béla, Mohács, Felszaopadulás ltp. 10. - 7700

X-6 saját készítésű lapjait, valamint duplumait cseréli minden bel- és külföldi lapra

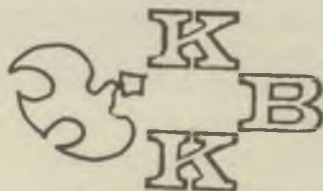
Bruchner László, Orfű, Törzsfa u. 4. - 7677

dr. Sellei Józsefné, Pécs, Nagyváradi u. 26. - 7623

Bauer János, Pécs, Enyezd u. 7. I. 6.

Tagtársaink kezdő gyűjtők, saját névre készült lapjuk nincsen, de bármilyen lapot szívesen elfogadnak, X-3 technikájú lap készül számukra.

...

MAGYAR KISGRAFIKA

– A Képzőművészek Szövetsége Képgrafikai Szakosztályának felkérésére a KBK az elmúlt húsz év kiadványait, valamint a Kisgrafika több évfolyamát a finnországi Magyar Intézetnek adta át kiállítás céljára. A kiadványokat a Helsink-i kiállítás után a turkui egyetem finnugor könyvtárának ajándékozzák.

BANGA Ferenc
Ex libris – linómetszet X3

Nagy László Lázár metszetei X2

V. VAN GOGH-FERY A. 84

FEHER FERENC

Fery Antal metszetei X2

HEGEDŰS IBOLYA

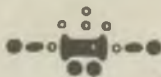

FEKETE ISTVAN

EMLÉKEZETE

RÉSUMÉ

L'artiste graphique GABRIELLA MOLNÁR est une personnalité de marque de l'art hongrois contemporain. C'est Dr. IMRE SOÓS qui fait connaître son activité dans notre article premier. Elle est née en 1940 à Budapest et elle a acquis son diplôme d'artiste ici même à l'École Supérieure des Beaux-Arts en 1965. Ses créations de petite graphique sont peu nombreuses, mais avec ses estampes de grande dimension elle a acquis plusieurs prix en Hongrie et à l'étranger (Firenze, Carpi, Banska Bystrica etc.). (P.2–4.) Nous saluons notre président, l'artiste graphique ANTAL FERY qui a acquis son diplôme d'artiste avant 50 années. (P.5.) MIRJAM KINOS, vice-président de l'association d'ex libris finoise donne un compte rendu sur la vie d'ex libris de la Finlande. (P.6–7.) En 1983 on a inauguré à Budapest une nouvelle salle d'exposition. Dr. IMRE SOÓS écrit sur les expositions premières de la SALLE DÜRER. (P.8–10.) La vie internationale d'ex libris a perdu en 1985 ses deux personnalités excellents. C'est ANDOR SEMSEY qui écrit sur l'activité du feu Prof. PAUL PFISTER et GIANNI MANTERO. (P.11–12.) Mme MARA SZÁSZ écrit un article nécrologique sur l'artiste graphique hongrois de Kolozsvár GUSZTÁV CSEH, décédé âgé de 54 années. (P.13.) HILDA HORVÁTH, collaborateur du Musée des Arts Décoratifs analyse les ex libris hongrois représentant le thème de la musique créés au tournant du siècle. (P.14–18.) L'Université de Budapest fête le 350ème anniversaire de sa fondation. A.S. présente l'ex libris de l'institution de l'année 1780. (P.19.) Dans son article ENZO PELLAI ouvre un débat sur la question de l'originalité et authenticité des ex libris créés après la deuxième guerre mondiale (P.20–21.) Le Rédacteur ANTAL ARATÓ fait l'éloge de l'activité de la revue KÖNYVTÁROS (Bibliothécaire). La revue mensuelle mentionnée a publié depuis 1977 environ cent articles sur les artistes graphiques contemporains, ainsi ses telles publications représentent la base d'une encyclopédie future de l'art graphique. (P.22–24.) Les collaborateurs de la revue donnent une vue d'ensemble sur les expositions graphiques organisées dans un passé tout récent. (P.25–28.) Nous publions les nouvelles de la vie d'ex libris sur les pages 30–35. Dans la rubrique „Casier de bibliothèque” A.S. fait connaître plusieurs livres récemment parus. (P.36–37.) Dans notre revue de presse nous donnons connaissance des revues étrangères postées sur l'adresse de notre secrétaire (Dr. VIDA Klára, Budapest, Frankel Leó utca 12. H–1027).

Szerkesztő: dr. Arató Antal, címe: Budapest, Mészáros L. u. 5. 1192
Művészeti vezető: König Róbert, címe: Budapest, Baross u. 21. 1088
Főmunkatárs: dr. Semsey Andor, címe: Budapest, Magyar Jakobinusok
tere 4/b. 1022

Minden levelezés és küldemény dr. Vida Klára titkárhoz küldendő:
Budapest, Frankel Leó u. 12. 1027

**IN MEMO
RIAM
ING. DOTI.
GIANINI
MANTERRO**

1897-1985

EX LIBRIS

Fery Antal fametszete X2

**IN MEMORIAM
1908-1985**

**PAUL PFISTER
EX LIBRIS**

Fery Antal fametszete X2

A hátlapon Molnár Gabriella rézkarca C3

